

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.**

36e jaargang nr. 6

november - december 2007

Inhoud

- Pierre Kluyskens: Gent en de Engelsen (Vervolg)	334
- Ernest Lacquet: Inventaire Archéologique: Oude versierde tegels II.	344
- Erik De Keukeleire: Vaarwel Citadel. Gegroet Leopoldskazerne. Deel 1. 1882-1898.	345
- Gwijde van Gent: Jean Adolphe Vermander. Prefect Koninklijk Atheneum Gent in 1917.	361
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 10-11-12 September.	368
- Karel Waeri: Gentse liedjes: De Clarinetzak.	379
- Karel Lybaert: De Lochte Genteneirs.	382
- Beschermdelen 2007. Steunende leden 2007. Steunfonds 2007.	387
- Quizmaster: Puzzel 2007.	393
- Bibliografie.	399
- Lezers schrijven ons.	404
- Alfons Van Werveke: Oudheidkundige kroniek. Rangschikking van de namen der straten.	407
- Inhoud 2007	409

GENT EN DE ENGELSEN (VERVOLG)

De troonsbestijging van Willem van Oranje was voor alle vechtersbaasjes van Europa een extra kans om hun krijgstenue aan te trekken en onze streken voor de zoveelste maal in deze ongelukkige XVIIe eeuw in vuur en vlam te zetten. De Fransen oogstten aanvankelijk een volle garve militaire successen, deels omdat de Spaanse gouverneur-generaal in onze gewesten Gastagnaga een veldheer van het vijfde knoopsgat was, deels omdat de nieuwbakken Engelse koning Willem III treuzelde en de beslissende slag maar steeds ontweek: zijn politiek werd uiteindelijk lonend want in 1697 moesten de uitgeputte Fransen in de Vrede van Rijswijk toestemmen doch inmiddels had onze bevolking het gelag moeten betalen en waren onze gewesten plat en leeggeplunderd geworden.

Wanneer Willem III op 6 juni 1695 een kort bezoek aan onze stad bracht, andermaal zonder enige toeristische bijbedoeling, leefde de Gentse bevolking nog tussen hoop en vrees; men wist dat het rad stilaan in de goede richting begon te draaien, nu Maximiliaan-Emmanuel van Beieren, een veldheer uit de bovenste lade van het krijgsarsenaal, de salonheld Gastagnaga had vervangen en men was er stellig van overtuigd dat de keikoppige Willem III die zijn Franse collega de zonnekoning Lodewijk XIV een haat toedroeg zoals enkel een Engelsman en een Hollander samen het toen konden, eindelijk eens uit zijn krammen zou schieten en met open vizier zijn tegenstrever zou aanvallen. Het was lang, zeer lang geleden dat de Gentenaren een Engelse monarch hadden mogen toejuichen en daar zij zijn steun en militaire actie broodnodig hadden, zouden zij Willem III, wel een tikje geïnteresseerd, stormachtig toejuichen, nog het beste en het goedkoopste middel om de vorst aan te zetten meer krijgsvlijt aan de dag te leggen.

De stad zat kelderdiep in de penarie en in de schulden, doch men grabbelde de laatste centen van de stadskas bijeen om de straten met alle kleuren van de regenboog te bevlagen en de koning op een knetterend vuurwerk te onthalen. In het Prinsenhof dat het al erg te verduren had gekregen van een paar generaties vandalen, wist men toch nog een behoorlijke suite kamers klaar te maken en met Oudenaards tapijtwerk te versieren voor de hoge gast die eveneens gedurende enkele uurtjes afstapte in de toen alom gekende en van de lekkerbekken geprezen afspanning “Het Trompet royal” in de Mageleinstraat eertijds “de Balance” genaamd.

Het is Frans De Potter die het ons in het vijfde deel van zijn Geschiedenis van Gent verhaalt: de afspanning het Trompet royal genoot den 6 juni 1695 de eer, eenige uren tot verblijf te dienen van koning Willem III van Engeland, die, na

geheel Europa tegen Frankrijk in het harnas te hebben gejaagd, de zee had overgezeild om in persoon den krijg te besturen...”

Toen Willem III te Gent kwam, hadden de Fransen Hoei en Namen verloren en men kon voorzien dat de vrede niet lang meer zou achterblijven. De wethouders van Gent bewezen den dapperen bondgenoot van hunnen (Spaanse) vorst groote eer; zij onthaalden hem plechtig met een Fransch compliment, in dezelfde taal beantwoord”.

Twee posten uit de stadsrekeningen herinneren ons aan het triomfantelijk onthaal dat de koning van Engeland te beurt viel: “Betaelt an de ses trompetters ende timbalier deser stede de somme van drij ponden acht grooten over kunne huere van peerden, ghedaen in het inhaelen van sijne Conincklijcke Majt van Groot Brittaignien”.

“Betaelt an Jan Impens de somme van acht ponden grooten over het doen van de vieringhe op het Belfort ter incompste van den coninck van Inghelandt op de VIde Junij”.

Wij moderne en zgh beschaafde mensen en volkeren voeren oorlog voor hetgeen men op het gepaste oogenblik verdruchte minderheden noemt, voor een lap kolonie of gewezen kolonie, voor petroleumvelden of voor een stuk nomansland dat plots tot symbool van de nationale fierheid wordt bewierookt.

In de XVIIe en in de XVIIIe eeuw kende men die problemen niet, maar daar men toch om de een of andere reden of voorwendsel oorlog wou en moest voeren, was het toen geweldig “in” een prinselijke verloving, een kinderloos gebleven koninklijk huwelijk, zelfs het inzicht een nog in de wieg huilend prinsesje later uit te huwen, te baat te nemen om enkele tienduizende mensen te gaan uitmoorden.

Zo gebeurde het toen Willem III de Engelse troon beklom en meteen het Spaanse bondgenootschap en dat van gans Europa tegen Lodewijk XIV verwierf, zo gebeurde het ook enkele jaren later toen de zwakkeling Karel II van Spanje die er niet in geslaagd was zijn vrouw ‘n afstammeling ter wereld te doen brengen z’n pijp aan Maarten gaf en bij testament zijn koninkrijk aan Filips van Anjou, die de kleinzoon was van Lodewijk XIV. Slechter kon het niet voor Europa en dus ook niet voor onze gewesten, want nauwelijks hadden de Spaanse hidalgos, met veel ceremonieel en weinig tranen, de sukkelaar naar zijn laatste rustplaats gebracht of Lodewijk XIV kwam de leeggekomen troon opeisen voor zijn kleinzoon.

De Spanjaarden die toen nog weinig in de pap te brokken hadden en de koning toejuichten die men hen met de Spaanse kroon op het hoofd aanwees, knikten en schaalden zich aan de zijde van Lodewijk XIV. Onze gewesten, de Spaanse Nederlanden, volgden gedwee en Maximiliaan-Emmanuel van Beieren, land-

voogd alhier en eens de beste krijger aan de zijde van Willem III tegen zonnekoning, maakte een elegante karpelsprong, vervoegde het kamp van Lodewijk XIV en liet op 26 november 1700 Filips van Anjou op de Vrijdagmarkt te Gent, symbolisch tot koning van Spanje proclameren. Het volk juichte uit gewoonte, doch mensen die wat verder zagen dan hun neus lang was wisten dat er opnieuw weinig prettige dagen in 't verschiet waren. Hetgeen de geschiedschrijvers met weinig verbeelding de Spaanse Successieoorlog zouden noemen, was begonnen, want het Europees evenwicht was als door een werveldwind verstoord door de alliance Frankrijk-Spanje-Spaanse Nederlanden; als een weerkaatsende bal kwam het bondgenootschap Engeland-Republiek der Verenigde Provinciën-Oostenrijk om het politiek evenwicht te herstellen dat vooraleer de onvermijdelijke Vrede zou worden ondertekend, eerst nog op het slagveld zou moeten bevochten en uitgevochten worden.

Inmiddels was Willem III van zijn paard gevallen en had hij na enkele weken zijn enigmatische ziel aan de Schepper teruggeschonken.

Ook hem brachten zijn Engelse onderdanen zonder veel tranen naar het graf want zij hadden in hem nooit veel meer dan een vreemde avonturier gezien die met kostbaar Engels bloed zijn haat tegen Lodewijk wou botvieren. Hun haat was even groot doch zij wensten dat het een rasechte Brit zou zijn die hen zou symboliseren.

Willems' opvolgster, de nogal disgracieuse Queen Ann, was geen katje om zomaar zonder handschoenen te strelen of zelfs te benaderen en zij bewees het onmiddellijk toen zij de kranige vijftiger Marlborough tot opperbevelhebber aanstelde om de strijd tot het uiterste, tot een Engelse finish in te zetten tegen de aarstvijand.

Marlborough! de enige generaal uit de wereldgeschiedenis die tientallen generaties kinderen hebben leren kennen (en liefhebben) vooraleer zij wisten wie hun eigen koning was! "Marlborough s'en va-t-en guerre, mironton, mironton, mirontaine..."

Zij kenden hem trouwens zeer slecht want het heerlijk, meeslepde liedje zit vol leugens hetgeen ons niet buitenmatig moet verwonderen, daar het liedje van Franse maak is en de Fransen precies de opperbevelhebber van de Coalitie tegen hun zonnekoning geen warm hart toedroegen.

De "Madame à sa tour monte" van het liedje, die zgh tranen met tuiten schreide aan de kantelen van haar toren, was Sarah Churchill zoals de latere Churchill's 'n verstandige maar onmogelijke vrouw, ambitieus, eer- en geldgierig die telkens haar doorluchtige echtgenoot op een oorlogschip inscheepte, hem tot op de kade kwam verwijten dat hij een of andere minnares op het vasteland ging vervoegen!

Met een dergelijke vrouw geplaagd was het al bijeen nog prettiger voor Marlborough op het slagveld dan in de huiskamer, en zijn slechtste jaren waren dan ook deze die hij na zijn triomfantelijke campagnes in Europa, thuis bij moeder de vrouw tot aan zijn dood in 1722, moest slijten.

Voor de Gentse kleuters en voor de grote mensen uit onze stad is Marlborough-Churchill geen legendarisch personage geweest. In 1706 kwam hij, na de Fransen een fantastische rammeling te hebben toegediend, met Engels flegme de sleutels van de stad in ontvangst nemen.

Had Lodewijk XIV zijn tegenstrevers als in een jury voor een assisenzaak mogen wraken, hij zou ongetwijfeld de namen van Willem III en van Marlborough van de lijst hebben geschrapt, beiden misschien op het eerste gezicht geen donders van krijgslieden, geen briljante strategen, maar vastberaden, taaie door hoogmoed en haat gefanatiseerde kerels die eens het zwaard uit de schede gehaald, geen rust meer kenden vooraleer zij de tegenstander op de knieën of aan de vredestafel hadden gekregen: het mocht een jaar, vijf of tien jaar duren, het was om het even, de zegewil bleef over alle tijdelijke tegenslagen heen zo sterk als de eerste dag.

Willem III die wij op 9 juni 1695 door de Gentse bevolking als een soort Messias zagen toegejuicht worden, had Lodewijk XIV en zijn generaals het leven bijzonder zuur gemaakt en uiteindelijk bekomen wat hij wou, nl. de belofte van een verzwakte indien niet uitgeputte zonnekoning dat hij voortaan van de grenzen van de Verenigde Provinciën zou afblijven, belofte die gehouden werd zolang Lodewijk geen nieuw voorwendsel tot oorlogvoeren en geen machtige bondgenoten had gevonden.

Willem III was inmiddels gestorven en zijn beste generaal Maximiliaan van Beieren was naar Lodewijks kamp overgelopen hetgeen voor de Franse monarch die arm was aan knappe veldheren, een buitengewone aanwinst betekende. Maximiliaan wist hoeveel hij in de weegschaal wel waard was: 900.000 gulden per jaar, fantastisch bedrag waarmee men zich vandaag een gans contingent huurlingen zou kunnen aanschaffen, maar dat Lodewijk XIV met een brede glimlach neertelde omdat hij hiermede kans zag om zonder slag noch stoot al de zgh. vestingsteden ten onzent met Franse troepen te bezetten. Het Europa der toenmalige grootmachten Engeland, Duitsland en de Verenigde Provinciën, kon het zo maar niet nemen en verklaarde de oude zonnekoning de oorlog en op hoger bevel zette Marlborough het liedje "Marlborough s'en va-t-en guerre" van de muziekpartituur naar de nuchtere werkelijkheid over.

Aan zijn zijde een knappe generaal, Prins Eugeen van Savoye, aan de overzijde van het schaakbord, Maximiliaan van Beieren, de hertog van Bourgondië

en maarschalk de Boufflers.

Op dat schaakbord, een bolwerk en draaischijf in handen van de Franse legers: Gent, de eeuwige pechstad die zodra oorlog in Europa uitbrak, als met een trekijzer al wat harnas en wapen droeg naar zich toetrok. Wie de stad definitief in handen zou krijgen, zou meteen zijn wet en wil op de vredesconferentie mogen opleggen, maar zover was het aanvankelijk nog niet gekomen, want terwijl men voorzichtig aan het vechten ging om de zwakke plek van de vijand te ontdekken, liepen alle vorsten en generaals met een eigen eindplan op zak, een plan dat onze gewesten natuurlijk als bezit of wisselmunt centraal stelde.

Voor Lodewijk XIV geen hoofdbrekend probleem: zijn kleinzoon was koning van Spanje, onze gewesten hingen van de Spaanse kroon af, dus was het allemaal koek van eenzelfde deeg en daar Vlaanderen te ver van Spanje lag, zou men het best bij de Franse kroon inlijven. Onze Noorderburen dachten heimelijk aan eenzelfde annexatieoplossing maar dan te hunne gunste indien de oorlog naar hun wensen afliep. Filips van Anjou, koning van Spanje op papier, hoopte zonder er zelf veel in te geloven dat het allemaal zou eindigen rond het groene tafellaken en dat onze gewesten voor hem dan een goede pasmunt zouden worden om elders wat los te kunnen krijgen, terwijl de kazakdraaier Maximiliaan van Beieren de kat uit een Vlaamse boom keek en bereid zou gevonden worden naar de overwinnaar over te lopen.

Voor de Gentenaren betekende zulks inmiddels nog een vervelende bezetting, dagelijks plagerijen, enorme belastingen en een economisch verval dat men in geen eeuwen te Gent had gekend en dat zelfs na de terugkeer van de vrede, de stad nog voor tientallen jaren volledig lam zou leggen.

Vlaanderen werd het slagveld waar Fransen en Verbondenen met wisselende kansen dorpen innamen, leegplunderden en victorie kraaiden zonder echter de ultieme beslissing te kunnen afdwingen.

Te Gent waar men bij het minste succes in een schermutseling behaald een Te Deum in de hoofdkerk moest bijwonen, luisterde men maar half naar de zegekreten van de bezetter en liefst naar het geblunder van de kanonnen ver of dicht bij de stad.

Twee jaar lang hield het oorlogsspelletje aan met doden, gewonden en krijgsgevangen tot men in juni 1704 mocht hopen dat het tij aan het keren was: de Fransen deden erg zenuwachtig, eisten 3000 boeren op om een nieuwe verdedigingslinie rond de stad aan te leggen, doch tot grote ontgoocheling van de bevolking werden alle aanvallen van de Verbondenen afgeslagen en liep het offensief dood nadat de Hollanders tientallen dorpen hadden verwoest.

Opnieuw ging een jaar voorbij: talrijker werden echter de tekens die er op wezen dat de kaars van de Franse bezetters ver uitgebrand was: zij moesten

achtereenvolgens Evergem, Vinderhoute en Ertvelde ontruimen en het werd iedereen duidelijk dat de beslissende dag niet lang meer kon uitblijven.

De Engelsen, gewoon in de mist die hen de horizon verspert, te leven, geraaken gewoonlijk zeer traag in gang, zien de toestand niet al te klaar in, maar eens de beslissing genomen, zal niets of niemand ze nog kunnen tegenhouden. Marlborough had lang gearzeld indien niet getreuzeld, gezocht, getast, zuinig links en rechts zijn soldaten ingezet, alsof hij als perfecte Engels gentleman wachtte op een waardige tegenstrever, om de volle maat te geven.

Toen hij vernam dat Lodewijk XIV, het wachten beu, zijn beste generaal van het ogenblik hertog de Villeroy, zwaar van decoraties maar licht en helder van geest, opdracht had gegeven er eens korte metten mee te maken en de Verbondenen uit België te verjagen, rukte de kalme Engelse veldheer op zijn beurt met het gros van zijn leger op.

Voor een Engelsman, vooral in die jaren, was oorlog een sport, een krachtmeting, een fairplayaangelegenheid die men liefst met gelijke kansen moest uitvechten en Marlborough was in zijn nopjes omdat de sterkte van zijn leger, 75 divisies samen 60.000 man op een paar eenheden na dezelfde was als deze van de Fransen: strategie, tactiek van de opperbevelhebber, flegme van de officieren en moed van de soldaten zouden dus over zege of nederlaag beslissen.

De grote schok vond op 23 mei 1706 te Ramillies, een dorpje in Brabant plaats.

In de nogal lome Engelsman schoten plots al de ancestrale kwaliteiten los: in een oogwenk had hij een plan klaar viel onverwachts aan, veinsde een panische terugtocht, lokte de vijand in de val, sloeg op de Fransen die hij zijn linies had laten doorbreken, pijlsnel in de rug en de flanken, met volle geweld toe en maakte er een geweldige afslachting van: hij telde slechts duizend doden, Villeroy moest 15.000 gesneuvelden optellen.

Twee dagen later rukt Marlborough zegevierend Leuven binnen en Brussel juicht hem daags nadien geestdriftig toe.

Hetgeen Villeroy aan ontmoedigde manschappen overblijft, rent ijlings door de straten van Gent; de Fransen zien niet meer de kans hun sterkste bolwerk te kunnen handhaven en trekken zich op Kortrijk terug in de hoop daar een nieuwe verdedigingslinie tot stand te kunnen brengen.

Gans het Frans garnizoen ontruimt met pak en zak en hetgeen nog in de stadskas aan centen overblijft, de Gentse stede en op 30 mei 1706 heeft de zegevierende hertog van Marlborough aan het hoofd van het leger van de Europese coalitie zijn hoofdkwartier te Merelbeke gevestigd van waaruit hij de Gentse schepenen sommeert hem de stad over te leveren hetgeen kort nadien geschiedt.

In de stad heerst paniek; het gepeupel is hetgeen nog aan levensmiddelen

voorhanden is in de stapelhuizen, aan 't plunderen zodat de bevolking angstvallig op de intrede van de overwinnaar wachtte. Aan de St.-Lievenspoort werd Marlborough die geëist had dat Gent de aartshertog van Oostenrijk, als Karel III koning van Spanje zou erkennen, opgewacht door de schepenen van Ghedele en van de Keure die hem de sleutels van de stad overhandigden en hem zoals het een overwinnaar paste, stoetsgewijze naar het stadhuis brachten waar Marlborough zich doodverveelde tijdens de ontvangstplechtigheid.

Voor hem mocht het slechts een korte pauze betekenen: hij had 'n beslissende slag te Ramilies geleverd, Gent, sleutelsteen, was in zijn macht gevallen maar de oorlog was nog niet ten einde.

Zoals dat van Willem II zou zijn verblijf alhier slechts enkele uren hebben geduurd.

Marlborough had na zijn triomfantelijke intrede te Gent slechts een paar uurtjes in de stad vertoefd omdat een veldheer die een op de vlucht gedreven vijand op de hielen zat, het ogenblik gewoonlijk waar weinig gepast acht om aan dolce farniente of aan dolce vita te doen.

Uitgesteld was niet verloren: het is na de overwinning dat de verbondenen op het slagveld, liefst ruzie gaan maken wanneer de taart moet verdeeld worden en Marlborough zou weldra ondervinden dat Oostenrijkers, Engelsen en Hollanders niet met de eerste de beste politieke saus te binden waren. Hij had de Gentenaren de eed van getrouwheid doen afleggen aan de aartshertog Karel, die, pour les besoins de la cause, door de Verbondenen Karel III, koning van Spanje werd geproclameerd, doch de Verenigde Provinciën vonden dat weinig naar hun zin en wilden de Zuiderlijk Nederlanden slechts aan Spanje teruggeven na de ondertekening van een verdrag dat de voorspoed van het Noorden had verzekerd maar voor onze gewesten de definitieve ondergang had betekend. De Oostenrijkers hadden onmiddellijk lont geroken en om de Engelsen van hun Hollandse bondgenoten te scheiden en deze laatsten in het driedelig Verbond te isoleren, boden zij het bestuur van onze gewesten aan Marlborough, de overwinning aan, zowat als de Amerikanen die na wereldoorlog II van Eisenhower een president van de Verenigde Staten maakten.

En of Marlborough gevlod was en of Sarah Churchill in Engeland ergens in een toren van haar kasteel jubelde, maar het was vreugde van korte duur, want het Oostenrijks plan leed schipbreuk, en het werd een soort compromisoplossing met een zogenaamd Anglo-Bataafs comité dat in naam van de marionet Karel III de Zuiderlijke Nederlanden bestuurde.

Gent is in de beginjaren van de XVIIIe eeuw werkelijk de centrale pion op het Europese schaakbord geweest: men heeft het ons inziens te weinig benadrukt

doch de feiten zijn er om te bewijzen dat gans de Europese strategie van de tijd Gent als mikpunt en orgelpunt heeft uitgekozen.

Marlborough, de Engelsen en de coalitie hadden hun overwinning afhankelijk gemaakt van de inname van Gent. Thans zou Lodewijk XIV zijn weerwraak en zijn zegevierend offensief, op zijn beurt doen afhangen van het terug in zijn macht krijgen van de oude middeleeuwse burcht en daartoe stelde hij zijn kleinzoon en zijn beste veldheer Vendôme niet minder dan 100 bataljons en 150 eskadrons ter beschikking. Dat gebeurde begin 1708 en Marlborough werd er heimelijk over ingelicht: dat hij deze bedreiging in de wind sloeg mag de zwaarste fout uit zijn militaire loopbaan heten.

Hij die rotsvast had geloofd in de strategische betekenis van Gent, nam niet de minste voorzorgsmaatregel en zo kon della Faille, gewezen hoogbaljuw van Gent, in 1706 naar het Franse kamp overlopen, op 5 juli 1708 met een handvol soldaten, zonder slag of stoot, zonder één schot te lossen, de stad binnenrukken, dezelfde dag een pro-Frans gemeentebestuur aanstellen en Gent opnieuw aan de zijde van Lodewijk XIV scharen.

Dergelijke avonturen zijn steeds nodig geweest om de ogen van de Engelsen op de nuchtere realiteit van de Europese problemen te doen opengaan.

Inmiddels en terwijl Marlborough heel stilletjes de slapertjes uit zijn ogen wreef, hadden de Fransen Gent bezet met 30 bataljons en 20 eskadrons onder bevel van graaf de la Mothe, die door zijn regering werd aangezet en aangevaard de stad ten allen prijze te verdedigen tegen de oprukkende legers van Marlborough en Eugeen van Savoye: “la conservation de Gand est d’un si grand poids que vous ne saurez vous appliquer avec trop de soins à une longue et vaillante défense dans le cas où les ennemis se résoudraient à vous assiéger.”

Mooie proclamaties hebben nog nooit iemand uit de nood geholpen en toen begin december 1708 de eerste koude de volgerende grachten van de stadswallen deed dichtvriezen kwam een oude kennis, met name Marlborough, eens te meer “s’en va t’en guerre” de Gentse stede belegeren.

Daags voor Kerstmis wist hij een eerste bres in de stadsmuren te maken hetgeen de Fransen verplichtte een uitval te wagen die met grote verliezen werd afgeslagen.

De Gentenaren keken angstvallig naar de honderden kanonnen op hun stad gericht: zou het Middeleeuwse Gent met zijn monumenten en schatten vergaan in de meedogenloze strijd van mensen die zich weinig of niet bekommerden om het lot zelf van de stad maar er de sleutelpositie van hun heen en weer oorlogsetrap van gemaakt hadden?

Hoe Fransgezind het stadsbestuur ook was, het ging aankloppen bij graaf de la Mothe om hem diets te maken dat hij en zijn 16.000 officieren, onderoffi-

cieren en soldaten zich nog heelhuids uit de slag konden trekken met een eervolle capitulatie.

De la Mothe behoorde niet tot het ras van de onsterfelijke helden van de Olympos en zijn manschappen waren het oorlogvoeren als koude pap beu. Nog vóór de Engelsen een kanonbal op de stad losten, hadden zij het probleem reeds opgelost door een estafet naar de legertent van de hertog van Marlborough te sturen die hem de overgave van de stad zou aanbieden.

Had de la Mothe een Armand Pien in zijn legerstaf geteld, hij had nooit zo dom gehandeld, want zoals Fris het terecht heeft geschreven: “S’il eût tenu deux jours de plus, les gelées que se succédèrent sans interruption, eussent réduit les Alliés à une inévitable retraite!”

Voor de Gentenaren werd het een Nieuwjaarsgeschenk zoals ze in geen eeuwen gekend hadden: op 2 januari 1709 ontruimde het 16.000 man sterk of zwak Frans garnizoen de stad, het voornaamste bolwerk van West-Europa, zonder één geweerschot te hebben gelost om ze te verdedigen! de la Mothe zou later in een verslag aan Lodewijk XIV die na de val van Gent in een Franse koleire schoot, zijn houding trachten te rechtvaardigen en hij besloot: “Voilà la triste situation où les troupes dans Gand, et ce que jay crû devoir faire pour les conserver, j’espère qu’elle connoitra par le récit que j’en fais que je n’ay eu aucun tort et que je n’ay pû que ce jay fait”.

De Gentse schepenen die aardig in de afgelopen maanden met de Fransen hadden gecollaboreerd, staken een hoge pluim op hun hoed alsof zij het waren die de Fransen met pak, zak en wapens hadden verjaagd, en zij nodigden Marlborough, prins Eugeen van Savoye, hun staf en de afgevaardigden van de Staten-Generaal uit tot een monsterbanket op 3 januari ‘s avonds ten stadhui-ze.

Marlborough ging op de uitnodiging in doch zonder Eugeen van Savoye, de stadsmagistraat of zijn generaals te verwittigen, trok hij er op zijn eentje, met Engelse flegme, in de ochtenduren op uit om incognito de stad binnen te lopen en er de verdedigingswerken van te bezichtigen, want ditmaal zou de les niet verloren gaan: de Fransen zouden zich niet een derde maal bij verrassing van de stad meester kunnen maken.

Na zijn inspectietocht trok hij zijn gala-uniform aan en ging met zijn gevolg statig en plechtig plaats nemen aan de bankettafel. De schepenen die heel wat op hun kerfstok hadden, dachten alles te kunnen goedpraten met een receptie van lik mijn lipje.

Omdat Marlborough geen gelegenheid had gekregen een schot te lossen, lieten de Gentse schepenen het kanon bulderen en Roeland, alle kerkklokken luiden bij zijn intrede aan de Keizerpoort waar het voltallig college hem met een

say cheese-glimlach voor de tweede maal de sleutels van de stad kwam presenteren en hem vervolgens stoetsgewijze naar het stadhuis begeleiden.

De tafel stond klaar, de gerechten waren lekker en Pieter Loeillet, de beste componist en muzikant van het land zou de genodigden gedurende het toverachtig banket, op heerlijke muziek vergasten.

Het banket kostte meer dan 123 pond, een som met dewelke men de ganse bevolking op een heerlijke Gentse hutsepot had kunnen vergasten.

Loeillet en zijn 21 zangers ontvingen 12 pond: “Betaelt aen Pieter Loeillet, directeur van het concer over het concer ghehouden in de ledecamer op den 3en jannuary int voornoemde tractement, te weten neghen gulden voor den selven Loeillet ende om de 21 sanghers ende speellieden elc dry guldens... 12 pond gr.”.

Pierre Kluyskens
(‘t vervolgt)

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 162

Op 20 December 1899 stelde Ernest Lacquet in de rubriek “Ceramiek - Oudheidkundig Museum - XIIIe - XIVe eeuw” in het Frans een fiche op over

Oude versierde tegels II

Zoals bij de twee volgende tegels, is deze die hier afgebeeld is derwijze versierd dat hij ruitvormig, verticaal moet geplaatst worden op een van zijn zijden.

Het stelt een ridder voor die, de arm naar achter gestrekt, in zijn hand een degen houdt, gevormd door een brede kling die geleidelijk smaller wordt naar het uiteinde toe.

Het wapen is voorzien van een handvat in de vorm van een kruis met rechte armen, met op het einde een sferische degenknop, analoog aan deze van de ridder afgebeeld op de fiche n° 164.

Met de andere hand houdt de ruiter de teugels van het paard.

Gelanceerd in galop is het dier bedekt met een zadelkleed; men ziet duidelijk het oog, het kopstuk en de teugels.

Door sleet is het hoofd van de ruiter verdwenen.

VAARWEL CITADEL, GEGROET LEOPOLDSKAZERNE DEEL 1 1882 - 1898

VOOR U VERZAMELD UIT 31 600 EDITIES VAN DE “GAZETTE VAN GENT”.

Weinigen zullen er bij stilgestaan hebben, maar op 3 oktober was het net honderd jaar geleden dat de laatste soldaat de kazerne in het citadelpark verliet en de gloednieuwe Leopoldskazerne alle militaire taken overnam. Een Koninklijk Besluit van 12 november 1907 bekrachtigde dit feit.

Dit was het eindresultaat van een vrij ingewikkelde aaneenschakeling van gebeurtenissen, waarin buiten het fort zelf, de oude kazerne op de Kattenberg, het stadsbestuur, de militaire overheid en de Belgische regering de hoofdrolspelers waren.

De eerste steen van de citadel werd gelegd op 15 april 1823, ongeveer op dezelfde locatie waar zich tot 1781 het Montereyfort bevond. Het metselwerk voor de logementen en de vijf bolwerken werd pas in 1826 voltooid en het zou uiteindelijk nog tot maart 1832 duren vooraleer de vestiging haar definitief uitzicht kreeg.

Toen waren de woelige tijden van de wisseling tussen het Hollands Bewind en de Belgische Staat reeds achter de rug. De Gentse advocaat De Souter pleitte voor de sloop, in het belang van de stadsbewoners. "...De plek grond moet aan de landbouw teruggegeven worden. Die kan ons koren en aardappelen geven, de citadel niets dan ballen, bommen en granaten en dit goed laten wij liever aan het krijgswezen!..."

Die gevoelens werden nog versterkt door de ramp van 29 januari 1849, toen bolwerk nr. 5 in de lucht vloog, wat aanzienlijke schade veroorzaakte in de aanpalende straten. Bovendien stond het toen reeds vast dat "...de citadel als verdedigingsmiddel van generlei waarde was en alleen de vernieling van de stad haar doel kon zijn..."

In juli 1858 sloot het stadsbestuur met het oorlogsdepartement een jaarlijkse pacht van 80 frank af om de glacis (* de buitenste omwallingen) als publieke wandeling in gebruik te stellen, de voorloper van het latere stadspark.

Pas in april 1871 werd de stad eigenares van de vesting. Dit voor de som van 1 miljoen frank. In de overeenkomst met de staat werd echter bepaald dat "...de gebouwen, gebruikt tot de dienst van het garnizoen, niet mogen worden afgebroken en die bestemming moeten behouden, zolang de stad niet in hun vervanging zal hebben voorzien..."

Het vervolg garandeert alweer twee afleveringen vol nog nauwelijks bekende feiten. We nemen de draad op in het jaar 1882.

31 juli 1882

De heer Van Hulle toonde eerder de noodzakelijkheid aan van de verplaatsing van de kruidtuin naar de kazerne van de citadel. Hoe schoon men die tuin ook maakt, hij zal altijd ontsierd zijn door het bestaan van de kazerne in het midden, waarvan de lelijke muren langs alle kanten zichtbaar zijn.

Het schijnt dat men zich in hogere bestuurskringen met de kwestie van de nieuwe kazerne bezig heeft gehouden en die zou gebouwd worden tussen de brug over de Schelde aan Terplaten en de Sint-Lievenspoort. De verplaatsing van de kruidtuin naar de citadel zou de vergroting van het atheneum aan Baudelo toelaten.

4 december 1882

Het vraagstuk van de kazernen op Sint-Pieters is goed op weg een oplossing te bekomen. De stad zal aan het gouvernement de nodige grond afstaan welke gelegen is tussen de tegenwoordige kazerne van de Kattenberg en de Citadelboulevard. Een grote kazerne wordt dan op die grond gebouwd, waardoor de citadel kan verdwijnen, om plaats te maken voor de kruidtuin.

Bovendien wordt een hele reeks nieuwe straten getrokken tussen de Kattenberg, de boulevard van de citadel en de Kortrijksestraat (** in maart 1886 bepaalde het schepencollege dat die de namen zouden dragen van Laurent Delvauxstraat, Van Hulthemstraat, Jordaensstraat, Kattenbergstraat en Eekhoutstraat*). Het zal een volkomen hervorming zijn van de Sint-Pieterswijk.

22 februari 1883

De heer Colson bracht in de stedelijke raad verslag uit over het ontwerp van gezondmaking van de Kattenberg. Het geschikt maken van het plein en de omstreken werd goedgekeurd en het bestemmingsplan is voltooid.

Tot 9 april is een onderzoek van commodo en incommodo geopend voor het verbeteren van het kwartier, de afstand van de nodige grond en gebouwen en de aflijning van nieuwe openbare wegen.

22 oktober 1883

De stedelijke overheid heeft nieuwe stappen bij het gouvernement aangewend om de kazerne van de citadel te doen vervangen. Het wetgevend comiteit is gelast met het onderzoek van het vraagstuk om te weten wie de vervanging moet doen.

De *Journal de Gand* zegt dat geen enkel lid van het gouvernement de minst slechte kazerne zou willen gebruiken om er zijn honden of paarden te plaatsen. En onze volksjongens moeten er wonen!

12 november 1883

De *Journal de Gand* dringt andermaal aan op de noodzakelijkheid om te Gent een behoorlijke soldatenkazerne te bouwen. Het moet geen prachtig gebouw zijn met een schone gevel, maar wel een praktisch. Dat is iets wat men in ons land maar al te veel vergeet. Getuige daarvan is de normaalschool voor onderwijzers te Gent.

Volgens inlichtingen die de *Journal de Gand* ontvangen heeft over de toestand van de citadel te Gent schijnt het dat, als het wat hard regent, het water door de gewelven van zekere kazematten dringt waarin de soldaten gelogeerd zijn en het bij een hevige onweder in de kamers regent gelijk op de straat. Men zou die toestand aan onze senatoren en volksvertegenwoordigers zoeken te verbergen.

Het blad daagt de heer minister van oorlog uit op het onverwachts, als men niets heeft kunnen verbergen of voorbereiden, volksvertegenwoordigers in de kazernen van de stad te durven rondleiden.

12 oktober 1884

Volgens de overeenkomst van 25 april 1870, gesloten tussen het gouvernement en de stad, is deze eigenaarster geworden van de citadel, mits de betaling van een som van 1 miljoen frank. De stad heeft door deze aankoop een wijze bestuursmaatregel genomen die niemand betreuren zal, zelfs niet indien zij dit miljoen ten laste van de burgers had moeten heffen.

Maar de overneming, ver van nadelig te zijn, is geheel en al ten gunste van de stad. Men mag rekenen dat met de reeds verkochte gronden en het nog beschikbare terrein dat later in verkoping zal worden gebracht, er een winst van een half miljoen zal verwezenlijkt zijn.

De stadsgronden buiten de Kortrijksepoort beslaan een oppervlakte van 43 ha. Het eigenlijke park met de boulevards, openbare plaatsen en straten meten

26 ha. De citadel meet meer dan 4 ha en de verkoopbare gronden beslaan een oppervlakte van 18 ha.

25 maart 1885

Het gerucht loopt dat het gouvernement voornemens zou zijn de normaalschool voor onderwijzers in een kazerne te veranderen. Oprecht gesproken, het gebouw schijnt ons beter geschikt te zijn tot kazerne dan tot normaalschool.

Een nieuwe kazerne moet de oude, ongezonde, verzakkende kazerne van de citadel vervangen. Indien het gouvernement er voordeel bij vindt in plaats van een nieuwe kazerne te bouwen dit schoolgebouw daartoe te bestemmen en een nieuwe, praktische school op te richten, zou men dat volkomen goedkeuren.

26 december 1886

De stedelijke raad heeft op de Kattenberg de bouwplaats aangeduid voor een nieuwe, betalende meisjesschool. Het bestek wordt op 56 000 frank geraamd.

De heer De Muynck - Iedereen weet wat de Kattenberg is geweest. Hecht de stad belang aan die naam? Men zegt dat hij een historische waarde bezit.

De heer Dierickx - Er zijn op de Kattenberg geen feiten gebeurd welke niet dienen herinnerd te worden. (*gelach*) Wij weten dat het daar het middelpunt van alle onzedelijkheden is geweest. De eigenaars van de huizen in die wijk zouden graag de naam van de Kattenberg vervangen zien door een andere, welke bij de huidige generatie geen herinneringen opwekt die men liever niet in het geheugen terugkrijgt. De Kattenberg is zeer slecht gekend en ik hoor nu spreken van een school voor juffrouwen aldaar. (*gelach*)

De heer Colson - Het is bij misslag dat men de school aldus genoemd heeft. We zullen er een betere naam voor kiezen.

De heer Dauge - Ik stel voor dat ze de *School der Van Hulthemstraat* zou heten. Overigens kunt gij niet verhinderen dat de naam van die heuvel Kattenberg blijft.

De heer De Muynck - In alle geval bid ik het schepencollege mijn opmerking te willen onderzoeken. Ik ben ervan overtuigd dat een verandering van naam genoeg zou doen aan een groot deel van onze bevolking.

9 december 1891

Men roept opnieuw de aandacht op de slechte toestand van onze kazernen. Door het vochtig weder druipt in de citadel het water langs de muren af en in de kazerne van de Kattenberg borrelt het uit de grond. In zekere kamers zijn de soldaten verplicht het water uit te scheppen.

Op de politiekamer en in *den bak* is het nog veel slechter. De soldaten die er worden in opgesloten zijn in weinige tijd druipnat, alhoewel ze gedekt zijn met goede dekens. Het gaat zover, dat men hen er moet doen uitkomen om te drogen. En ondertussen worden de heren dieven en moordenaars in het *Rasphuis* aan de Coupure als prinses gehuisvest in echte paleizen!

15 november 1893

Volgens een bericht van de krijgsoverheid is de bezorgdheid voor onze soldaten niet in gebreke gebleven en de kritieken over het gebrekkig slapen in de kazerne van de citadel is van alle grond ontbloot.

Tweehonderd man hadden gebrek aan beddengoed welke de stad moest leveren maar men heeft er in voorzien bij middel van het materieel van de staat en thans is aan al de vereisten van de gezondheid voldaan.

De lokalen waar deze jongeren slapen zijn ver van vochtig, met planken bevloerd en op stadskosten veranderd. De mannen slapen niet in uniform op stro maar hebben een welgevulde strozak, een peluw, twee dekens en twee lakens.

14 februari 1895

Nieuwe onderhandelingen zijn aangegaan tussen het schepencollege en het departement van oorlog over de verplaatsing van de kazerne van de citadel. Het ware wenselijk dat men tot een akkoord kon komen want zij ontsiert grotendeels ons park.

23 april 1895

Zaterdagmorgen heeft de heer luitenant-generaal Ungricht, bevelhebber van de eerste krijgsomschrijving, de lokalen bezocht van de gewezen citadel, waar het tweede linieregiment gehuisvest is. De kazerne en al de afhankelijkheden waren schoon versierd. De heren officieren en het muziekkorps waren op de koer verenigd en de nationale vlag wapperde aan de voorgevel.

De generaal was verrukt over de goede houding van de soldaten maar heeft

zich kunnen overtuigen van de staat van bouwvalligheid waarin de lokalen verkeren.

Wanneer toch zal men dit nest van *rheumatismus* verlaten, waarvan bijna al de kamers ongezond en schadelijk zijn? De kazerne is trouwens onvoldoende om het regiment op oorlogsvoet te houden en te huisvesten. Voegen wij er bij dat de kosten voor onderhoud en verbetering zo aanzienlijk zijn, dat zij ruim voldoende zouden wezen om een nieuwe te bouwen.

Het is overigens hetzelfde voor de beide andere kazernen van de infanterie op de Kattenberg en het Sint-Pietersplein.

29 juli 1896

De kazerne van de Kattenberg werd gisteren ontruimd. De overblijvende diensten zijn voorlopig ingericht in de krijgsgebouwen van het Sint-Pietersplein. Sedert tien jaar was er ernstig sprake van de afbraak. Het eerste ontwerp dagtekt uit de tijd waarop de regering besloot tot het bouwen van de nieuwe hogeschool. De twee hoekvleugels en de grote muur langs de kant van het park zijn een deel van het ontwerp dat niet werd voortgezet. Waarschijnlijk zal men nu voor goed de hand aan het werk slaan.

9 maart 1897

Naar het schijnt heeft de regering nieuwe voorstellen gedaan, welke voordeliger zijn voor de aankoop van de kazerne van het park. Op aanvraag van minister De Bruyne worden de besprekingen over dit onderwerp tijdelijk uitgesteld.

Het is onbetwistbaar dat elkeen voorstander is van de vergroting van het park en het gezonder wil maken door de inrichting van de kruidentuin op de grond van de citadel.

18 maart 1897

De heer burgemeester heeft dinsdagmorgen de kazerne van de citadel bezocht. Hij werd er rondgeleid door generaal de Fauteur, bevelhebber van de krijgsomschrijving. Als gevolg van dit bezoek is de heer Braun naar Brussel gegaan om zijn onderhandelingen met de heer minister Vandenpeereboom te hernemen, teneinde in het belang van de stad tot een overeenkomst te geraken over de aankoopsom. Ook onder opzicht van de gezondheid hoopt men dat de heer minister toegevend zal zijn.

Al de krijgsoverheden die de heer burgemeester bij zijn bezoek vergezelden

hebben beweerd dat het onmenselijk is, de soldaten te huisvesten in een kazerne waar het water van de muren loopt en geen lichtstraal neervalt. De oppergeneesheer verklaarde dat de kazerne dringend diende ontruimd te worden en overhandigde aan de heer burgemeester een kopij van het verslag dat hij hierover aan de regering zond.

29 april 1897

De gemeenteraadsleden hebben dinsdag in commissie vergaderd. De heer burgemeester deelde mee dat de heer minister van oorlog de kazerne van het park voor 1 miljoen aan de stad wil afstaan, doch het schepencollege, na de zaak onderzocht te hebben, de som nog veel te hoog heeft bevonden. De heer Cooremans dacht dat het in dat geval beter zou zijn met de aankoop van de kazerne te wachten tot wanneer de staat minder hoge eisen zal stellen.

30 april 1897

In de gemeenteraad werd overlegd over de rechten van de stad op de kazerne van de citadel. Vele personen meenden dat het miljoen door de regering gevraagd, de prijs is van de grond en de gebouwen, 4 ha 50 a groot. Dat is niet zo.

De grond en de gebouwen behoren aan de stad, die in 1870 de citadel aankocht met al wat zij bevatte. Er werd in de overeenkomst wel bepaald dat *de gebouwen, gebruikt tot de dienst van het garnizoen, niet mochten afgebroken worden en die bestemming moesten behouden, zolang de stad niet in hun vervanging zou hebben voorzien, in overeenkomst met het departement van oorlog.*

Enige jaren later stond de stad aan de staat het gebruik af van de citadel, ten einde ontslagen te zijn van het onderhoud der gebouwen.

Volgens de bepalingen van de wet van 22 juni 1873 kan de stad het bezit en het genot van de gebouwen pas hebben, wanneer een Koninklijk Besluit zal verklaren dat het leger ze niet meer gebruikt. Het is dus voor dit genot dat de regering de stad een miljoen wil doen betalen.

10 mei 1897

De bevoegde commissies van de kruidtuin stellen voor niet met de staat te onderhandelen over de aankoop van de citadel aan de prijs van 1 miljoen, indien binnenkort aan de raad geen nieuwe voorstellen worden gedaan met betrekking tot de citadel.

Indien de kazerne in het park kan worden ingelijfd, voorziet het algemeen plan van het schepencollege dat het middendeel van het park geheel open zou blijven om er een zeer grote vijver te maken, gespijsd bij middel van het water van de Schelde.

De kruidtuin zou dan ingericht worden op de plaats waar zich nu de zwanenvijver bevindt, geheel in de nabijheid van de hofbouwschool van de staat. De kosten worden gerekend op ongeveer 1 125 000 frank, het miljoen voor de aankoop van de citadel inbegrepen.

De heer De Baets gaf hierna beschouwingen volgens welke de stad het recht zou hebben over de gronden van de citadel te beschikken. In 1873 werd een wet gestemd, waarbij de steden ontslagen werden van de kazerneringslasten, op voorwaarde dat ze al de kazernen en bijgaande gebouwen aan de staat afstaan.

Nu, de kazerne van de citadel was afgekeurd en bestond dus feitelijk niet meer. De stad moest ze dus niet teruggeven en is eigenaar van de kazerne en de grond, zonder iets aan de staat verschuldigd te zijn.

Het ware niet te verwonderen moest deze thesis een groot proces uitlokken!

12 mei 1897

Reeds herhaaldelijk werd geklaagd over de ellendige toestand van onze kazernen. Nu opnieuw, nadat een deel van de kazerne op de Kattenberg instortte en vooral tijdens de bespreking van de raad over deze van de citadel, naar aanleiding van het ontwerp tot verplaatsing van de kruidtuin.

Generaal-majoor Lenaert, opperbevelhebber van Gent, stelde daaromtrent op 26 maart volgend verslag op:

“De troepen zijn in de gewezen citadel gehuisvest in kazematten. Zoals alle soortgelijke lokalen zijn die noch goed verlucht, noch goed verlicht en dikwijls uitermate vochtig. Het is niet mogelijk in deze verzameling van gebouwen de vooruitgang te verwezenlijken welke men wenst te brengen aan een goede en gezonde kazernerings.

De cellen in de kelders gelegen, beantwoorden niet aan de regels van de gezondheid. Zij zijn slecht verlicht en daarenboven is het verblijf in kelders niet aan te bevelen. De ongezonde toestand van de kazerne is vooral verergerd sedert de inrichting van het openbaar park. Het plaatsen van bomen heeft voor gevolg gehad dat het daglicht nog slechts langs de binnenkoer in de cellen kan doordringen.

De kamers verenigen volgens de gevoelens van de regimentsgeneesheer voor-

waarden, welke een belangrijke factor zijn van de gewrichtsreumatiek. Op 13 zieken voor deze kwaal in het gasthuis in behandeling, telt men acht soldaten, gehuisvest in de met aarde bedekte lokalen van de citadel.”

De heer Delrue, regimentsgeneesheer van tweede klasse, beoordeelde de kazerne van de citadel als volgt:

“De lokalen zijn over het algemeen koud en vochtig, hetgeen te wijten is aan de wijze van bouwen welke aangenomen werd. Reeds in december 1887 riep de heer regimentsgeneesheer Arens de aandacht op deze toestand en liet er stoken, waarvoor hij een buitengewone toekenning van kolen vroeg tijdens de winter. Op dat tijdstip dacht de heer Arens dat de vochtige koude de hoofdoorzaak van de ziekte was en dat door dit middel te gebruiken het getal zieken in het eerste linieregiment lager zou komen te liggen dan in de andere korpsen van het garnizoen.

In het begin van 1889 bracht hij de kolonel ter kennis, dat zich doorsijpelingen hadden voorgedaan in de gewelven en muren van 54 lokalen welke door soldaten waren bewoond. Enige kamers werden veroordeeld, andere werden nog slechts benut bij het binnenroepen van de klassen.

De cellen en sommige werkhuisen bevinden zich in de kelders. Deze zouden door anderen moeten vervangen worden. Een goede kazerne onder opzicht van de gezondheid moet voldoende verlucht en verlicht zijn. Indien zij slechts uit een benedenplaats bestaat moet deze rusten op ruime kelders die niet bewoond worden, met bovenop een zolder met afhellend dak, om het weglopen van het regenwater te vergemakkelijken. Dit is niet het geval in de citadel, hetgeen het insijpelen van het water verklaart.”

De wijzigingen om de kazerne in een goede staat te stellen overeenkomstig met de gezondheidsregels, zouden aanzienlijke uitgaven veroorzaken. De citadel heeft maar één hoedanigheid, haar ligging. Indien men tussen dit en enige jaren op de Kattenberg een kazerne voor de infanterie kon bouwen, zouden de lokalen van de gewezen citadel bepaald kunnen worden verlaten.

14 december 1897

Men weet dat de staat vroeger voor de kazerne in het park de kleinigheid vroeg van 1 miljoen. Nu is men het eens geworden voor 700 000 frank, waarvan 500 000 frank door de staat reeds betaald werd voor de afkoop van het justitiepaleis. De stad zal ook de grond afstaan gelegen nabij de kazerne van de Kattenberg.

De kazerne wordt verlengd en er komt een prachtige dreef van het park naar het Sint-Pietersplein (* *de Kunstlaan*), die al de kroegen zal doen verdwijnen welke zich thans in de Dekstraat bevinden. De gemeenteraad heeft dit voorstel aangenomen.

Misschien wordt de *Provinciale Tentoonstelling van 1899* wel ingericht op de gronden welke nu nog door de kazerne van de citadel zijn ingenomen.

De kruidtuin wordt overgebracht naar het park, maar niet op de gronden van de citadel. Men zal hem inrichten langs de kant van de Ledeganckstraat. De zes en een halve hectare grond van de citadel zullen bij het park worden ingelijfd.

De grond door de stad voor de nieuwe kazerne afgestaan is de helft van de driehoek, begrepen tussen de kazerne van de Kattenberg, de Citadellaan en de nieuwe dreef naar het Sint-Pietersplein. De Palfijnstraat achter de mess van de officieren zal worden afgeschaft.

16 december 1897

De overeenkomst tussen de stad en de regering over de nieuwe kazerne is gesloten. De regering heeft laten weten dat de overhandiging van de citadel spoedig zal gedaan worden, zodat de *Provinciale Tentoonstelling* er kan worden ingericht.

Het gemeentebestuur zal het nodige doen opdat door de afbraak van de citadelkazerne het effectief van ons garnizoen niet zal verminderen, hetgeen zowel voor de stad als voor de troepen zeer nadelig zou zijn. Er zijn andere lokalen genoeg om het regiment dat nu in de citadel gelegen is te huisvesten.

18 december 1897

De hoveniers van het park zijn zo verrukt over de aanstaande verdwijning van de kazerne, dat zij onmiddellijk vlaggen op het veroordeelde gebouw geplaatst hebben. Men weet dat boven de hoofdingang staat: *Nemo me impune lacesset* (* *niemand zal mij ongestraft aanvallen*). De houwelen van de afbrekers zullen spoedig die spreuk beliegen en doen verdwijnen.

22 december 1897

Het Brussels blad *Le Soir* meldt dat een bataljon van de linietroepen, in bezetting in Gent, voorlopig naar Ieper zal worden gezonden om binnenkort de afbraak van de afgekeurde gebouwen toe te laten. De heer De Muynck vroeg aan het schepencollege wat van dat gerucht waar is.

De heer burgemeester antwoordde dat hij uit goede bron heeft vernomen dat bij de verbouwing van de kazernen geen enkele soldaat onze stad zal moeten verlaten. Het gemeentebestuur onderhandelt met de krijgsoverheid over de keuze van lokalen die tijdelijk als dusdanig kunnen worden ingericht. Dit om te beletten dat ons garnizoen wordt verminderd.

Ziedaar een tijding welke aan zeer veel belanghebbenden genoeg zal doen, niet in het minst aan de talrijke officieren die hier met hun gezin ingekwartierd zijn.

5 januari 1898

Het departement van oorlog gaat de oude kazerne van de Kattenberg aan het *Beheer der Domeinen* overgeven, in het vooruitzicht van de aanstaande afbraak. De bevelhebber van de genie is gelast met het opmaken van het plan voor de nieuwe infanteriekazerne in de plaats waar nu de oude staat.

Tot nu toe is niets beslist over de huisvesting van een deel van de troepen. De gewezen kostschool van het atheneum schijnt voor twee bataljons te kunnen dienen, maar er moet nog plaats worden gevonden voor de artillerie en de daaraan verbonden school. Men hoopt spoedig met de regering tot een oplossing te komen, waarbij alle belangen worden gevrijwaard.

20 januari 1898

Een nieuwe beslissing is genomen over de kazerne van de citadel. Een batterij zal naar Brasschaat gaan, de andere naar de kazerne van de Keizerstraat (* *Brusselsepoortstraat*).

De citadel zal door een houten afsluiting in twee worden verdeeld. In de ene helft zal men twee bataljons logeren van het eerste genie, het derde verhuist naar de kazerne van het Sint-Pietersplein.

De tweede helft van de citadel wordt ter beschikking van de stad gesteld voor de *Provinciale Tentoonstelling* in 1899.

22 januari 1898

De heer burgemeester Braun en de schepen Bruneel zijn naar de kazerne van het park gegaan om ter plaatse zelf te zien welk nut er uit de lokalen te trekken is. Zij hebben er gesproken met de officieren van de genie en volgende schikkingen genomen, onder voorbehoud van de goedkeuring door de heer minister.

Heel het midden van de kazerne wordt bij het tentoonstellingsterrein ingelijfd.

Het gebouw dat er thans staat wordt ontruimd en de batterij artillerie welke er gevestigd is gaat naar de kazerne aan het Sint-Pietersplein.

Deze oplossing bevredigt alle belangen. Niet één soldaat zal onze stad moeten verlaten en de tentoonstelling zal voortreffelijk ingericht zijn.

17 februari 1898

De tussentijdse minister van oorlog heeft het schepencollege bericht dat hij zich aansluit bij het voorstel om het middendeel van de citadelkazerne ter beschikking te stellen van de inrichters der *Provinciale Tentoonstelling*. De werken tot geschiktmaking van de gronden zullen eerstdaags kunnen aanvangen.

8 maart 1898

Het uitvoerend comiteit van de *Provinciale Tentoonstelling* heeft een bezoek gebracht aan de kazerne van de citadel om te zien hoe het best gebruik kan worden gemaakt van het terrein waarover de stad en de regering het voor wat betreft de aankoop eens zijn.

De bezoekers, met aan het hoofd de heer gouverneur en de heer Vercruyse-Bracq, senator, werden in de kazerne ontvangen door de heer bevelhebber van de provincie, generaal Bruylants en de heren Schmit, kolonel-bevelhebber van het eerste linieregiment, Van den Borre, majoor van de genie en verscheidene officieren. De heer Van Rysselberghe, stadsbouwmeester en De Wilde, opzichter van de openbare beplantingen, gaven de nodige inlichtingen.

De gebouwen rond het plein, waarin thans de troepen gehuisvest zijn, zullen behouden blijven. Alleen zal op 30 meter afstand van de bewoonde ringmuur een houten afsluiting worden opgericht van vier meter hoog, die de plaats van de tentoonstelling zal afzonderen. De aldus beschikbaar gemaakte oppervlakte zal ongeveer 3 ha bedragen. Aan het uiteinde wordt een grote zaal van 4000 m² opgericht. Een groot vierkant gebouw in het midden van de koer blijft behouden en zal voor de tentoonstelling worden omgevormd in een machinezaal.

De ringmuur rechtover het speelplein zal over een lengte van 100 meter worden ontruimd en afgebroken, om het terrein van de kazerne in verband te brengen met het park. Daar dit plein veel hoger ligt dan de koer van de citadel, zal hier een grote helling worden aangelegd om één geheel te vormen.

31 maart 1898

De aanbesteding voor de afbraak van de kazerne aan de Kattenberg heeft plaats op 20 april. De onderneming omvat ook het effen leggen van de grond. De aannemer zal de 20 000 m³ aarde mogen neerstorten in de lage gronden rond de citadelkazerne.

Zodra dit werk is uitgevoerd zal een aanbesteding worden uitgeschreven voor de grondvesten van de nieuwe kazerne, die onder meer de te dempen Palfijnstraat zal innemen. De nieuwe laan van het Sint-Pietersplein naar het park zal langs de ontworpen kazerne leiden.

7 april 1898

In afwachting dat de geschiktmaking van de citadelgronden voor de *Provinciale Tentoonstelling* geëindigd is, vertrekt een batterij artillerie tijdelijk naar Brasschaat.

Met het oog op de doorbraak van de ringmuur wordt door de beplantingsdienst reeds een gracht aangevuld tussen deze muur en het park rechtover het speelplein, dat met het binnenplein van de kazerne zal verbonden worden.

20 april 1898

De bevoegde commissies hebben de overeenkomst goedgekeurd voor de overname van de citadelkazerne tegen 700 000 frank, bij middel van 7 jaardoddingen. Anderzijds neemt de staat het justitiepaleis over voor 500 000 frank.

De nieuwe kazerne zal een zeker versierd uitzicht moeten hebben. De stad verbindt zich zoveel het in haar macht ligt de kroegjes uit de nabijheid te weren.

27 mei 1898

De aanbesteding voor het afbreken van de kazerne op de Kattenberg heeft maandag plaats gehad. Het bestek beliep tot 52 000 frank. De hoogste bieder vroeg 60 000 frank, de laagste nog geen 30 000.

2 juni 1898

De ratten die in de kazerne van de Kattenberg in zulk groot getal verbleven zijn naar het park afgezakt. Sinds ze gesloten is vinden ze er geen voedsel meer. Deze dagen hebben ze een twintigtal kleine eenden doodgebeten en

gedeeltelijk verslonden. Ze hebben ook veel schade aangericht aan verscheidene bomen. Men heeft een rattenval geplaatst maar ze komen er niet in, zodat men naar een ander middel zal moeten uitzien om ze te verdelgen.

10 juni 1898

Men is begonnen aan de afbraak van de kazerne op de Kattenberg.

1 augustus 1898

Een Koninklijk Besluit van 16 juli machtigt de gemeenteraad van Gent een overeenkomst te sluiten met de staat aangaande de hierna volgende overdrachten:

- de overlating door de staat aan de stad van het vrije gebruik der gebouwen van de vroegere citadel en haar aanhorigheden;
- de overlating door de stad aan de staat van een grond, gelegen langsheen de Citadellaan (* *het gedeelte dat thans de benaming Charles de Kerchovelaan draagt*) voor de nieuwe kazerne op de Kattenberg.

4 augustus 1898

De afbraak van het deel citadelmuur voor de *Provinciale Tentoonstelling* zal eerlang gedaan worden door een peloton van de genie, bestaande uit een officier, een onderofficier, twee korporaals en twintig soldaten.

10 augustus 1898

De dienst van de genie is gelast met het bestuderen van de plannen voor twee kazernen bestemd voor de ruitery en de artillerie van ons garnizoen, maar ze zouden gebouwd worden op een grond nabij het plein van Sint-Denijs. Dit zou een groot verlies betekenen voor de stad en het is te hopen dat de regering op dit besluit zal terugkeren.

De kazernen zouden daar komen onder het dubbel voorwendsel dat de grond in de stad te duur is en om de soldaten te verwijderen van een zekere soort herbergen welke zij nu al te veel bezoeken. Maar het spreekt vanzelf dat de nieuwe kazernen de bazen van die herbergen onmiddellijk zullen doen verhuizen om zich te Sint-Denijs te gaan vestigen. Dit kwaad zou dus geenszins verholpen worden. Het zou zelfs nog verergeren, aangezien het toezicht op de zedelijkheid onmogelijk zou worden.

12 augustus 1898

De afdeling van de genie is gisteren begonnen aan de afbraak van een deel van de ringvormige citadelmuur welke moet weggebroken worden voor de *Provinciale Tentoonstelling*.

Men heeft 's namiddags om 3 en om 4 uur twee brokken doen springen van de binnenmuur die 1 meter dik en 8 meter hoog is. De mijnen hadden een lading van 1,5 tot 2,5 kilo springstof en werden met de elektriciteit aangestoken. De bewerkingen zijn ten volle gelukt.

Na de afbraak van het deel binnenmuur zal men aan de buitenkant beginnen. Maatregelen zullen worden genomen om de muur naar binnen te doen vallen.

24 augustus 1898

Gisteren heeft de genie rond 2 uur in de namiddag drie grote gewelven doen springen van de citadel. De massa neergeplofte stenen en aarde was overgroot. Men had 54 mijngaten gemaakt en 57 kilogram *toniet* gebruikt.

Van het grote middengebouw op de koer van de kazerne zijn de muren door-geslagen en de plafonds weggenomen. Nu moet nog de helft van het dak verwijderd en door glas vervangen worden. Dan zullen de gebouwen gereed zijn voor de tentoonstelling.

De koer middenin wordt in een grote middenhal herschapen, waardoor de inrichters over 4000 m² zalen zullen kunnen beschikken.

Het hoogteverschil tussen de koer van de kazerne en het speelplein van het park wordt bij middel van een grote helling effen gemaakt. Men is er reeds volop bezig aarde aan te voeren.

De bekende ingangspoort blijft behouden, ook na de afbraak van de citadel.

29 augustus 1898

Nadat soldaten van de genie zaterdag onder de muren 50 mijngaten hadden gegraven, heeft luitenant Gellens in tegenwoordigheid van een groot aantal officieren, drie overwelvingen van de citadel doen springen die ongeveer 1600 m² metselwerk bevatten. Ze zijn als een kaartenhuis ineengestuikt. Vervolgens heeft men de grootste blokken steen opgeblazen om ze gemakkelijker weg te halen.

Teslotte werd een boom ontworteld. Het was merkwaardig om zien hoe de stam zich na de ontploffing in rechte lijn uit de grond verhief, om daarna ter-zijde te vallen. Over 14 dagen zal men de buitenmuur in de lucht doen vliegen.

2 september 1898

Een arbeider die bezig was aan de afbraak van de kazerne op de Kattenberg is het slachtoffer geworden van een vreselijk ongeval. Een gedeelte muur langs de kant van de Kazernestraat die langs binnen moest omvallen, is neergestort langs de kant van de straat waar de werkman stond.

Hij werd onder stenen en balken bedolven en bekwam dodelijke wonden aan het hoofd. Na door dokter De Busscher te zijn verzorgd werd hij naar het gasthuis overgebracht. De geneesheren aanzien zijn toestand als hopeloos.

7 september 1898

Maandagmorgen heeft men een deel buitenmuur van de citadelkazerne doen springen over een lengte van ongeveer 40 meter, zodat men nu het binnendeel gemakkelijk kan zien. De muur was 1,20 meter dik en 6 meter hoog. Men gebruikte 30 kilogram schietkatoen.

Zoals luitenant Gellens die de werken bestuurt het berekend had is de muur naar binnen gevallen. Over weinige dagen zal men het laatste deel opblazen. Intussen zijn aardewerkers reeds bezig met het effen leggen van de grond.

8 oktober 1898

De afbraak van de kazerne op de Kattenberg is bijna voltooid en de grond veel verlaagd om op het peil van de aanpalende straten te komen.

De plannen zijn toevertrouwd aan de heer De Noyette, bouwkundige te Ledeberg, die beloofd heeft zijn werk zodanig te bespoedigen, dat de bouw in de lente kan aangevangen worden.

10 oktober 1898

De plechtigheid voor het leggen van de eerste steen der gebouwen voor de *Provinciale Tentoonstelling* is door een buitengewoon weder begunstigd geweest.

In de burelen aan de Leopoldlaan wees senator Vercruyssen-Bracq van het uitvoerend comitee er op dat de citadel door het leger zelf gedeeltelijk gesloopt was en nu zou dienen tot het inrichten van een tentoonstelling die getuigenis zal zijn van de vooruitgang van de nijverheid in de stad en de provincie Oost-Vlaanderen.

Binnen de citadel, waar de werken reeds ver gevorderd zijn, werd uitleg verstrekt door de heren De Noyette en Van der Haeghen, bouwkundigen, Bertin,

aannemer en Parré en Van Beveren, onderaannemers.

Eens aangekomen op het terrein namen de heren burgemeester, gouverneur, senator Vercruysse en schepen Bruneel het nieuwe truweel, streken wat mortel op de aangeduide plaats en legden de eerste steen, een blauwe arduin met opschrift *Provinciale Tentoonstelling van Oost-Vlaanderen 1899. Leggen van de eerste steen, 1898, 9 oktober.*

ERIK DE KEUKELEIRE

Fragmenten uit “De Gentse citadel en het Citadelpark” deel 1 (1819-1907), 340 pagina's, 2004, uitgave in eigen beheer.

JEAN ADOLPHE VERMANDER PREFECT KONINKLIJK ATHENEUM GENT IN 1917

Hans Van Werveke in zijn boek “Herinneringen uit kinderjaren en jeugd” valt zwaar uit tegen zijn leraar Jean Adolphe Vermander. Buiten een beschrijving van die zijn zeer strenge aanpak van zijn leerlingen, zegt de auteur: “Toen hij in de eerste wereldoorlog wegens een foutieve houding tijdens de bezetting een strafmaatregel toebedeeld kreeg...” (Bldz 65).

Over die foutieve houding wil ik het hier hebben en wel aan de hand van geschriften en documenten in mijn bezit. Vermander was immers gehuwd met Irma Hendricx, zuster van Marie Hendricx, mijn grootmoeder langs moeders zijde.

J.A. Vermander werd op 1 november 1864 geboren in Gistel (W.Vl.) of, zoals dat toen genoemd werd: Ghistelle.

Op 16 jarige leeftijd vinden wij hem terug in het Koninklijk Atheneum van Brugge. Hij was een schitterende leerling. Jaar na jaar kaapte hij, voor zover ik dit kan terugvinden alle prijzen in de wacht:

1880: 1^e prijs Duits, Grieks, Latijn, Godsdienst en zelfs van Turnen

1881: 1^e prijs Grieks, Geschiedenis, Aardrijkskunde, Engels, Wiskunde

1882: 1^e prijs Frans, Latijn, Grieks, Nederlands, Engels, Aardrijkskunde, Geschiedenis, Godsdienst, Uitmuntendheid.

1883: 1^e prijs Wiskunde, Engels

1884: in Rethorika 1^e prijs Nederlands, Engels, Godsdienst

Toen was het zo dat de primus voor zijn prestaties mooie boeken als geschenken kreeg en het is aan de hand van die boeken dat ik die lijst heb kunnen vastleggen. Wellicht waren er nog eerste prijzen maar daar heb ik geen bewijzen voor. Wat aldus zeker is, is dat hij een schitterende leerling was.

In 1889, op 25 jarige leeftijd vinden wij hem terug als leraar (toen werd dat professor genoemd) aan het Koninklijk Atheneum te Gent, in de Ottogracht (Fossé d'Othon). Hij geeft les aan de 5e latijnse.

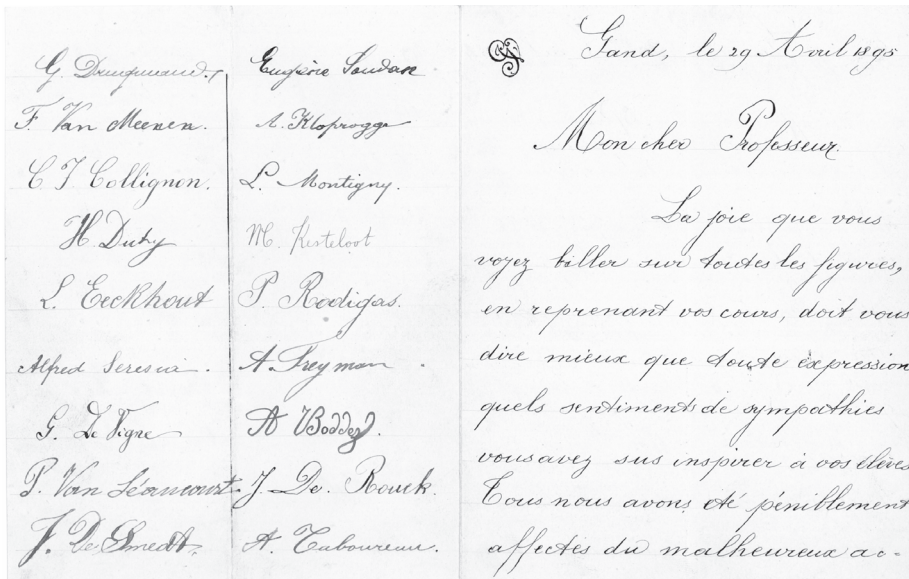
Trouwfoto van Adolphe Vermander en Irma Hendrick

In 1904 huwt hij met Irma Hendricx (1870-1924) en op 8 juli 1905 wordt een zoon geboren Jeandolphe genaamd (die zal als vrijgezel overlijden in 1985). Toen was hij reeds in Gent gevestigd en woonde tot aan zijn dood op de Frère-Orbanlaan. Daar zou hij in 1901 opdracht geven aan Charles Pladet van Koekelberg een huis te bouwen op een van de Stad Gent gekocht perceel van 106 m². Het lastenboek vermeld een bedrag van Bfr. 7822,92 ct. Dit voor een huis van vier verdiepingen. Het huis liep heel wat schade op bij het springen van de Sint-Lievensbrug maar bleef staan tot in 1988 waarna het afgebroken werd en waar een appartementsgebouw in de plaats kwam alsmede op aanpalende percelen.

Dus is hij leraar in 1898-99 van de 5e latijnse en in 1906 van de 3e latijnse. Hij doceert Latijn, Grieks, Frans en mogelijks nog andere vakken. Streng was hij ongetwijfeld, zeer zelfbewust van zijn kunnen: van zijn hand geschreven heb ik teksten in Grieks en Latijn gevonden die allicht bij examens gebruikt werden. Erg moeilijk lijkt het mij!

Maar was hij ook onbemind van zijn leerlingen?

In 1895 is hij tengevolge van een ongeval verschillende weken werkonbekwaam. Bij zijn terugkomst schrijven de leerlingen van de 5e klas een verwelkomingsnota door allen ondertekend (zie fig.2). Was dit nu spontaan of niet?

eident qui vous est arrivé et qui nous a privés pendant plusieurs semaines des excellentes leçons d'un professeur entièrement dévoué au progrès de ses élèves.

Si, hélas professeur, par votre absence forcée, nos études avaient subi un certain retard, nous vous promettons de secourir par un redoublement d'applications les efforts que vous ferez pour nous faire terminer avec succès l'année si tard commencée de la 5ème.

Vos dévoués élèves.

J. Jan den Bultke.	E. De Waelt.
P. van Duyse	Bwald' Jact
J. Nijlignus.	Cedard Gue
L. Van Blyffe.	L. Leroy
H. Haquavart	Ch. De Mey.

Fig. 2

Vrij vertaald luidt dit ongeveer als volgt:

“Mijn waarde Professor,

De vreugde die gij ziet schitterren op al de gelaten, bij het hernemen van uw cursussen zal u meer zeggen dan welke uiting ook, welke gevoelens van sympathie u uw leerlingen hebt kunnen inboezemen.

Allen werden wij pijnlijk getroffen door het ongelukkige ongeval dat u getroffen heeft en dat ons meerdere weken beroofd heeft van de uitstekende lessen van een leraar die volledig toegewijd is aan de vooruitgang van zijn leerlingen.

Wanneer, waarde professor, onze studies een zekere vertraging hebben opgelopen door uw gedwongen afwezigheid, beloven wij u, door een verdubbelde oplettendheid, u te helpen bij de inspanningen die gij zult doen om ons met succes het jaar van het 5e dat zo goed begonnen was, te laten beëindigen.

Uw toegewijde leerlingen”

Dan zijn wij in Augustus 1914, de eerste Wereldoorlog begint. Gent ligt binnen het Etappengebied en niets is eenvoudig. Maar het gewone leven gaat door. In 1917 komt de plaats van studieprefect vrij. Eerder was die functie aangeboden aan de heer Van Houwaert, maar die had de goedkeuring van de Beheerraad niet ontvangen! Vermander wordt nu die functie aangeboden! Opgelet denkt Vermander, voorzichtigheid is hier geboden! Dus gaat hij eerst advies inwinnen en trachten toestemming te bekomen van al wie telt. Worden gecontacteerd: de leden van de beheerraad, de heer Deweerdt schepen van onderwijs, de heren volksvertegenwoordigers en senatoren van Gent en arrondissementen.

Allen geven hun akkoord, zelfs schriftelijk, de heer Deweerdt zelfs in eigen naam en in naam van burgemeester Braun!

Op aandringen van het Hoger Bestuur van Onderwijs te Brussel, brengt de Beheerraad nogmaals een gunstig advies uit en dan volgt de vaste benoeming! Hier moeten wij even een parenthese openen: rond die tijd was in gans Vlaanderen heel veel heibel ontstaan in verband met de vervlaamsing van de Gentse Universiteit, opgelegd door de bezetter; alle goeddenkenden Belgen waren daar natuurlijk tegen maar ook vele Vlamingen vonden het ogenblik slecht gekozen omdat zij wel wisten dat eenmaal de oorlog gedaan deze beslissing zeker zou vernietigd worden en het dan heel lang zou duren eer daar weer kon over gepraat worden. Ook in het Atheneum was een vernederlandsing van de lessen aan de gang. Mogelijks heeft dat een rol gespeeld bij de benoeming van Vermander! Vreesden sommige collegas een “vlaams boerken” aan het hoofd van de school te hebben in plaats van een rechtgeaarde (franstalige) leraar? In elk geval heb ik bij Vermander nooit enig spoor van politiek engagement gevonden noch een uitgesproken “Vlaams” gevoel. Ook bij hem thuis was de voertaal evenzeer het Frans zoals bij veel mensen toen. Toch was het zo dat sommige van zijn collega’s zich hevig verzetten tegen de benoeming, of was het een soort van persoonlijke vete? Er braken zelfs op school relletjes uit, mogelijk aangemoedigd door sommige leraars. Of was het voor de leerlingen een gelegenheid aan “weerstand” te doen tegen de bezetter? Feit is dat de bezetter zelf de orde moet herstellen. Ik heb een paar kranten van 1917 geraadpleegd, maar heb daar geen spoor van die incidenten gevonden! Daarna blijft alles rustig en voert Vermander zijn functie uit, blijkbaar zoals het hoort.

Nog een eigenaardigheid: in zijn boek “Flitsen uit de Geschiedenis van het Koninklijk Atheneum te Gent” vermeldt de auteur H. Demoor: “... studieprefect G. Feytmans, die ook tijdens de oorlog, het Atheneum glansrijk doorheen talrijke moeilijkheden geloodst had...” (pag 145). Dus ook hier wordt Vermander dood gezwegen!

Klasfoto van het jaar 1913-1914
Bovenste rij, 2e van rechts: Hans Van Werveke

November 1918: De bezetter weg, de oorlog gedaan! Dus, zoals in 1944: tijd voor wraakname! Verschillende leraren dienden klacht in bij justitie. Resultaat: bestuurlijk onderzoek en onze Vermander wordt uit zijn huis gehaald, in hechtenis genomen en uit zijn functie ontslagen, zonder wedde! Daarna pas komt er een gerechtelijk onderzoek dat echter besluit van alle verdere vervolgingen af te zien. Om zich te verdedigen citeert Vermander al de heren die hun akkoord gaven voor zijn benoeming maar allen doen alsof hun neus bloedt als gevraagd wordt ten voordele te getuigen.

Het is echter de beheerraad van het Atheneum dat door het ministerie verantwoordelijk gesteld wordt voor Vermanders benoeming! Maar hij mag niet in Gent blijven gezien de vijandelijke houding van sommige leraars en leerlingen, maar voor zijn prefectoraat verdient hij geen straf zegt het Ministerie! Hij wordt overgeplaatst naar Doornik. Einde van de zaak denkt U, dan kent U onze Vermander niet. Die overplaatsing na 30 jaar dienst in een en dezelfde inrichting noemt hij een "rechtsmiskening" en een zeer strenge, onverdiende straf. Dit alles tast zijn gezondheid aan en geneesheren verklaren hem onge-

schikt voor de dienst.

Niets helpt, hij wordt aangemaand toch naar Doornik te gaan! Dus vraagt hij zijn pensioen aan en dit wordt hem toegestaan. Bij de afscheidplechtigheid looft de studieprefect hem omdat hij het beheer van de school heeft durven op zich nemen in heel moeilijke omstandigheden. Kort daarop wordt hij benoemd tot Ridder in de Leopoldsorde! Maar zijn pensioen is eerder bescheiden gezien een onvolledige loopbaan. Zijn echtgenote houdt er een zenuwziekte aan over en overlijdt in 1924 op 54 jarige leeftijd, ook zijn gezondheid gaat er op achteruit! Zijn laatste strijd is dan ook om een volledig pensioen te bekomen die rekening houdt met een volledige loopbaan! Vermits hij volledig geëxonereerd was is er geen reden om dit te weigeren en na veel geloop en geschrift bekomt hij uiteindelijk zijn gelijk!

Wat opvalt hier is dat de heren die Vermander hun zege gegeven hadden voor zijn benoeming, na de oorlog met stomheid geslagen bleken. Vrees om zelf van collaboratie beschuldigd te worden? Al in al, hoe kan een studieprefect een bezetter te dienst wezen? Door meer lessen Duits te geven?

Zeker is dat onze Vermander een moeilijk karakter moet geweest zijn en zeer overtuigd van zijn eigen kunnen waardoor hij ook zeer veeleisend voor zijn leerlingen was. Maar eveneens is zeker dat hij een zeer verstandig mens was. Ik bezit werkdocumenten van hem in een vloeiend handschrift, essays over latijnse en griekse teksten maar in die talen!

Eenmaal met pensioen wordt hij door tal van familieleden en vrienden regelmatig belaagd met vragen om financiële steun. Hierop wordt bijna steeds positief geantwoord. Heel wat ervan werden nooit volledig afgelost!

Vermoedelijk lag echter zijn grootste ontgoocheling in zijn zoon, die nooit het intellectueel niveau van zijn vader kon halen. Vader die hij nochtans verafgode en voorwie hij tot zijn dood gezorgd heeft. Op het einde van zijn leven zat Vermander in een rolstoel. De zoon was een doodbrave jongen, nooit gehuwd en is ook eenzaam gestorven in een groot en half bouwvallige huis.

Ik herinner mij ook nog dat ik als 7-jarige knaap bij oom Jean Adolphe ging nieuwjaar wensen. Doodstil zat ik op mijn stoel en zweeg als de grote mensen praten dit om toch niet op te vallen. Blij dat ik dan weer naar huis mocht!

Gwijde van Gent
Juni 2007

GENTSE MEMORIEDAGEN: 10-11-12 SEPTEMBER

10 September 918

Dood van Boudewijn de Kale.

Deze 2e Graaf van Vlaanderen (Boudewijn II) regeerde van 879 tot 918.

Hij was de zoon van Boudewijn I en van Judith de France.

Hij trouwde met Elstrude, dochter van Koning Alfred van Engeland.

Hij behaalde verschillende overwinningen op de Noormannen. Zijn bijnaam "Karel de Kale" is misleidend, want hij was helemaal niet kaal. Hij droeg wel zijn haar kort, in tegenstelling met de andere seigneurs uit die tijd die het haar lang droegen. Ook toen was alles relatief.

Volgens Sanderus stierf hij in Gent, maar de teksten van Sanderus zijn voor gen halve cent te betrouwen. Hij stierf in het klooster van St-Bertin waarvan hij de seculiere abt was. Hij werd begraven in de kapel van de St-Pietersabdij.

10 September 1212

Dood van Eustache, 40e Abt van de St-Baafsabdij. (1208-1212)

Hij was een Gentenaar.

10 September 1419

Jan zonder Vrees wordt vermoord.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2002 - N° 4 - p. 249-250

10 September 1600

Inwijding van de kerk van Nonnenbossche door Bisschop Damant.

10 September 1707

Geboorte te Gent van Anna-Marguerite Van Reysschoot.

Dezelfde dag werd zij gedoopt in de St-Baafskathedraal.

Deze schilderes was de zuster van Pierre-Jean en van Emmanuel-Pierre.

Zij stierf te St-Michel op 26 Maart 1764.

Geen enkel werk van haar is bewaard gebleven, maar uit een kwijtschrift blijkt dat ze een aantal schilderijen restaureerde voor de Baudeloo-abdij.

10 September 1752

Karel van Lorreinen schiet op de Kouter de koningsvogel van de St-Jorisgilde af.

10 September 1826

Geboorte van Drieske Nijpers.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2003 - N° 4 - p. 257.

10 September 1832

Dood van Lieven De Bast. Hij stierf in enkele uren van de cholera.

Een van die zeer veel verdienstelijke Gentenaars die nu vrijwel vergeten zijn en totaal onbekend zijn bij het groot publiek.

Hij was o.m. zilversmid, graveur, medailleur.

Hij werd geboren op 2 Maart 1787 en was een neef van de gekende archeoloog Kanunnik Martin De Bast.

Zijn vader overleed toen Lieven nog zeer jong was. Een van zijn voogden bracht hem in contact met Pierre-Joseph Tiberghien, een van onze bekwaamste graveurs, in wiens atelier hij in de leer ging. Wanneer deze laatste in 1810 overleed nam hij de leiding over van dit atelier.

Zelf auteur van talrijke medailles en dus specialist in deze materie, werd hij aangesteld als Conservator van het Penningenkabinet van de Universiteit. Maar zijn horizon reikte veel verder dan enkel maar medailles en hij speelde een belangrijke rol in het Gents cultureel leven van die tijd.

Hij was een van de stichters van de “Société Royale des Beaux-Arts et de Littérature”, waarvan hij de secretaris werd. Samen met Jean-Baptiste Delbecq stichtte hij in 1823 de “Messager des Sciences et des Arts du Royaume des Pays-Bas”. Na de onafhankelijkheid deed hij dit tijdschrift herleven onder de naam van “Messager des sciences historiques de Belgique”.

Leraar en lid van het Bestuurscollege van onze Academie introduceerde hij er lessen in meetkunde, perspectief en sierkunst.

In 1829 werd hij Provinciaal Archivaris van Oost-Vlaanderen en wanneer Charles Parmentier in 1832 aangesteld wordt als Stadsarchivaris wordt hij onder de voogdij geplaatst van Lieven De Bast.

Hij was een der eerste 7 leden van de in 1823 gestichte “Commissie van Monumenten en Stadsgezichten”.

Zoals meerdere intellectuelen uit die tijd was hij lid van de Vrijmetselaarsloge “La Félicité Bienfaisante”.

Een portret van hem, geschilderd door de zoon van Maes-Canini, hangt (of hing) in het Bijlokemuseum.

Typisch voor de huidige mentaliteit in onze stad is, dat wanneer men een nieuwe straatnaam nodig heeft, nooit denkt aan een verdienstelijke Gentenaar uit het verleden. Keus te over. Neen, nog liever een van die onnozele nietszeggende namen zoals bvb. Timicheg.

10 September 1867

Dood van Baron Jules de Saint-Genois.

Hij was ongetwijfeld een der beste geschiedschrijvers van de 19e eeuw.

Deze Gentse figuur was in feite geboren te St-Kwintens-Lennik op 22 Maart 1813.

Na middelbare studies te Mechelen liet hij zich in 1831 inschrijven aan onze Universiteit om er Rechten te studeren. Hij kwam er weldra onder de invloed van Professor Warnkönig die hem naar de Geschiedenis oriënteerde. Nog vooraleer hij zijn studies beëindigd had werd zijn eerste historisch werk bekroond door de Koninklijke Academie. Deze eerste studie zou door vele honderden andere gevolgd worden. Buiten deze zuiver wetenschappelijke bijdragen schreef de Saint-Genois ook talrijke historische romans. Zijn eerste, die uitgegeven werd toen hij 22 jaar oud was, “Hembyse, histoire gantoise de la fin du XVIe siècle” verwekte sensatie en de schrijver ontving een gouden medaille van de “Maatschappij voor Schoone Kunsten en Letteren”. Op het gebied van de historische romans kan hij beschouwd worden als een voorloper van Hendrik Conscience, met dien verstande nochtans dat hij het wel iets nauwer nam met de historische waarheid dan Conscience dit zou doen.

In 1836, hij is dan 23 jaar, wordt hij Provinciaal Archivaris van Oost-Vlaanderen. Bij de dood van Auguste Voisin in 1843 wordt hij hoogleraar-bibliothecaris aan onze Universiteit en zou dit blijven tot aan zijn dood in 1867.

de Saint-Genois was lid van talrijke verenigingen, commissies en geleerde genootschappen. Gedurende 31 jaren zou deze onvermoeibare werker ontelbare, zeer interessante bijdragen leveren aan de “*Messenger des Sciences historiques*”. Opmerkelijk is wel, dat, alhoewel hij meestal in het Frans schreef, hij de medestichter en de eerste voorzitter was van het “Willemsfonds”. Hij beoefende trouwens de Vlaamse letterkunde op zeer vlotte wijze en hij werd bij herhaling tot voorzitter verkozen op Nederlandse letterkundige congressen”.

Deze innemende persoonlijkheid had vrienden in alle kringen, en was Jan-Frans Willems een van zijn boezemvrienden, Kervyn de Volkaersbeke was er een andere.

Jules de Saint-Genois 1813-1867.

Na zijn dood op 10 September 1867 werd hij begraven op het Campo Santo. Drie jaar na zijn dood werd zijn borstbeeld onthuld in de Universiteitsbibliotheek.

Gent had het niet nodig geacht een straat naar hem te noemen, maar deze “vergetelheid” werd goed gemaakt door de gemeente Gentbrugge.

10 September 1890

Inwijding van de St-Machariuskerk door Mgr. Stillemans.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 1998- N° 1 - p. 23-24.

10 September 1956

Ingebruikname van de Gyrobussen.

Ze verzekerden de dienst tussen het Graaf van Vlaanderenplein en Merelbeke. De nadelen van dit systeem waren echter van dien aard dat hen geen lang leven beschoren werd.

11 September 1775

Ordonnantie op het gewicht van de kolen: “... Schepenen ordonneren aen de houllecolmeters ter ytleveringhe van de henegauwsche ende commynsche kolen te ghebruycken de ghewoonlycke maeten en interdicieren hun serieuselyc van in plaetse van diere te useren van gissynghen op pene van arbitraire correctie.”

11 September 1802

Geboorte van Karel Antheunis.

Deze orangistische advocaat was een van de adjoints van Metdepenningen.

Hij was betrokken bij de mislukte staatsgreep van Ernest Grégoire en Bertje Bast (2 Februari 1831). In 1832 moest hij verschijnen voor het Hof van Assisen, maar hij had inmiddels het hazenpad gekozen en werd bij verstek veroordeeld tot de doodstraf.

Maar in 1840 was hij reeds terug in Gent waar hij een der liberale leiders werd. Van 1852 tot 1864 was hij hier gemeenteraadslid. Hij woonde toen op de Ketelvest.

Hij stierf alhier op 21 April 1882.

Karel Antheunis en zijn broer Alfons waren geen arme sukkelaars en zij kregen de toelating om 2 straten te trekken door het beluik in de Lange

Violettestraat dat hen toebehoorde. Dit werden de Vijfwindgatenstraat en de Antheunisstraat.

11 September 1814

Bezoek aan Gent van de Prins van Oranje, de latere Willem I.
Groot banket bij d'Hane-Steenhuysse.
Daarna ging hij enkele minuten poseren bij Jozef Paelinck.

11 September 1898

Dood van Adolphe Samuel.
Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2004 - N° 6 - p. 376-377.

11 September 1905

Dood van Jan Pek.
Hij was een van die Gentse volkstypen waar onze stad vroeger zo rijk aan was en die nu volledig uit het straatbeeld verdwenen zijn.
Hij werd geboren op 27 September 1834 in de Vrouwmattenstraat. In feite heette hij Jean Trenteseau, maar in Gent wordt een bijnaam vlug gegeven en aangezien hij het beroep uitoefende van schoenmakersgast stond hij overal bekend als Jan Pek.
Hij was trouwens een populaire figuur die bekend stond voor zijn fratsen en in de meeste cafés zag men graag deze "lollekeshière" binnenkomen. Hij had overigens een niet onaardige tenorstem en hij moest nooit lang gepaaid worden om zich te laten horen, zij het dan ook dat het geen klassieke belcanto was, maar meestal gewaagde dubbelzinnige, Gentse kluchtenliedjes. Hij kon met zijn lippen een hele serie muziekinstrumenten imiteren; om maar te zeggen dat het zelden gebeurde dat hij in een café zèlf moest betalen.
Op een keer kwam hij in de "Café du Nord" op de Vrijdagmarkt binnen met een oude, vuile trekhond die aan een koord gebonden was. Iedereen begon te lachen en wou weten waar hij een dergelijk scharminkel vandaan had gehaald. "Lach niet, zei Jan Pek, da dës ne gelferde hond. Geef d'em iets mee eu lijnkerhand in hij zal het nie aannemen". Deze verklaring werd op ongeloof onthaald. Tegen een van de caféklanten die juist een macaronkoekje gekocht had zei hij; "Geef het hem maar, de duivel mag mij rekken als hij er aan komt." De man stak het koekje met zijn linkerhand vlak tegen de muil van de hond. "Hap" zei de hond en het koekje was binnen. "Gij smirrige dief, hij bijt âost mijn vingers af", riep de man kwaad. Jan Pek zei met het ernstigste gezicht

tegen zijn hond: “Gij lûulijke loeder, mij ezû in affronte doen valle, ‘k ben kwâod op eu.”

Een andere keer was hij, uitgedost als een echte heer naar de kermis van Gavere getrokken. Twee onguere kerels die dachten dat ze met een rijkaard te doen hadden, overvielen hem. In zijn zakken vonden zij slechts enkele centen en in de zak van zijn gilet, verbonden aan een koperen ketting, een oude doos van schoenblink die dienst moest doen als horloge. Uit woede wierpen ze hem in de Schelde en verspreidden het bericht dat hij in het water gesukkeld was en verdronken. Jan was evenwel aan wal kunnen komen en de volgende dag zat hij alweer aan zijn driepikkel schoenen te lappen toen hij de gazettenbaas hoorde passeren die met luide stem verkondigde: “De Gentse kluchtigaard Jan Pek die in dronken toestand verkeerde, is te Gavere in de Schelde gesukkeld en verdronken. Zijn lijk werd nog niet teruggevonden”. Jan Pek trok het venster open en riep: “Leugenirre!”

Maar hij zou toch op een dramatische wijze aan zijn einde komen. Op een nacht kwam hij thuis en, wat te veel gedronken hebbende, slaagde hij er niet in het glas op de petroleumlamp te plaatsen. De lamp viel om en de volgende dag vond men Jan Pek zwartgerookt terug, het glas nog in de hand. Hij was gestikt.

11 September 1962

Dood van Oswald De Schamphelaere II.

Hij had zijn vader Oswald I opgevolgd in het gekende rubberbedrijf.

Met zijn dood kwam er een einde aan de meer dan 100 jaar oude zaak.

Oudere Gentenaars zullen zich ongetwijfeld het speciale uitstalraam herinneren van de winkel in de Veldstraat. Het was een van die typische Gentse bedrijven zoals Tierentyn, Caron, Bloch, Sauer, Herckenrath, Vergaelen, etc. die iedereen kende, het waren van die vaste waarden. Van die zaken die iedereen sinds altijd gekend had.

De dag van vandaag komt men op 10 jaar tijd in hetzelfde pand 4 verschillende zaken tegen. Vroeger voelde men er geen behoefte aan een zaak om de 2 jaar volledig te herbouwen.

Schamphelaere was destijds gekend als leverancier van wat men nu deftig “condooms” noemt, maar die bij de oudere Gentenaar bekend stond als “schamfelirkes”.

12 September 1556

Keizer Karel legt de keizerlijke waardigheid neer.

12 September 1584

Sluiting van de Calvinistische Universiteit.

Het waren Hembyze en Ryhove die in 1578 met politieke bedoelingen deze universiteit gesticht hadden. Dat woord “universiteit” moeten wij toch wel met een grove korrel zout nemen, want deze school had weinig gemeen met een universiteit zoals wij die nu kennen. Het was veeleer een Theologisch Centrum waar, naast godgeleerdheid volgens de leer van Calvijn, ook nog Griekse spraakkunst, Latijn en Hebreeuws onderwezen werd.

Het was aanvankelijk de bedoeling deze school onder te brengen in het door de Calvinisten afgeschaft Seminarie op de hoek van de Nederscheldestraat, maar voor de een of andere reden werd daar van afgezien en de Universiteit werd geopend in het in beslag genomen klooster van de Vrouwebroers in de Lange Steenstraat.

Wij laten een toenmalige kroniekschrijver aan het woord: “den 6den heeft zekere Kimedonck, professor van de geusche godgeleerdheid in den kleinen refter der Carmelieten, ten 8 uren ‘s morgens eene lofrede uitgesproken over de theologie, nu en dan iets bybrengende tegen het pausdom, zeggende dat de Roomsche Kerk, of haar theologanten sophisten, of neuswyze muggenzifters

waren.”

Een tamelijk uitgebreid professorenkorps was aangesteld en werd betaald door de Stad.

In 1580 verkocht het Calvinistisch stadsbestuur het afgeschafte klooster der Vrouwebroers en de Universiteit verhuisde naar het gewezen klooster van de Predikheren, anders gezegd, naar het Pand. Ze kwam er de daar enkele weken voordien gevestigde Latijnse School vervoegen. Deze Latijnse School maakte geen wezenlijk deel uit van de Universiteit, maar fungeerde als een soort voorbereiding daartoe. We zouden nu spreken van een Atheneum. Trouwens, naast de Latijnse School, sprak men toen reeds van het Theologisch Atheneum en van het Gereformeerd Atheneum.

Nu mag men het onderwijs in deze beide scholen niet onderschatten, men had er heel wat knappe koppen van internationale faam kunnen aantrekken.

Maar het einde van het Calvinistisch Regime was in zicht: de Zwijger was vermoord, Hembyze beschuldigd van verraad en geëxecuteerd, Gent kampte al geruime tijd met hongersnood en de situatie werd met de dag hachelijker. Zo kwam het dat op 12 September 1584 Kimedocnk aan de ingang van de Universiteit “doen plakken had eenen brief, bij dewelke hij te kennen gaf dat hij voortaan niet meer les zou geven, mits te ongelegenheid des tijds.”

12 September 1783

De Arme Claren die ontbonden werden door Jozef II vertrekken naar Poligny in Frankrijk.

12 September 1842

Geboorte van Stephanie Drory.

Zij was de dochter van de Directeur van de Gasfabriek.

Trouwde met August Kekulé op 24 Juni 1862.

Dood op 1 Mei 1863, enkele dagen na de geboorte van haar zoon Stephan.

12 September 1864

Door de te Luik van Charles Marcellis.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2007 - N° 4 - p. 244.

12 September 1872

Dood van Charles-Louis Spilthoorn.

Enkele woordjes over deze nu vergeten figuur die meer dan anderhalve eeuw geleden regelmatig in de belangstelling stond.

Geboren op 12 Oktober 1804 als zoon van een winkelier gaat hij studeren aan de Universiteit. Om zijn studies te kunnen bekostigen wordt hij wat wij nu een jobstudent zouden noemen. Hij behaalt hier zijn diploma van Dr. in de Rechten in 1829.

Deze advocaat is zeer actief op politiek vlak en reeds bij de Revolutie van 1830 speelt hij hier een belangrijke rol. Hij is 26 jaar wanneer hij door het Voorlopig Bewind aangesteld wordt als een der 3 Commissarissen voor Oost-Vlaanderen.

Staat hij volledig achter de Omwenteling, dan is hij - naast anderen - gekant tegen een koning. Hij is een overtuigde republikein, iets waar in die tijd heel wat risico's aan verbonden waren. Hij stak zijn overtuiging trouwens niet onder stoelen of banken en in 1848 stichtte hij het Republikeins weekblad "Artevelde".

Sommige van zijn uitspraken worden hem niet in dank afgenomen in bepaalde kringen, zoals bvb. "Die Jezuïeten hebben het volk nog meer onderdrukt dan al de pausen; zij hebben altijd samengespannen met de Koning, de edelen, de rijken om het volk te onderdrukken."

Het was duidelijk dat men slechts een gelegenheid afwachtte om met hem af te rekenen en deze zou zich weldra voordoen. Na de Parijse revolutie van Februari 1848 had Spilthoorn aldaar contacten gelegd. Toen hij terugkwam in België werd hij op 20 Maart aangehouden in Kortrijk. Hij werd ervan beschuldigd de bende van Risquons-Tout georganiseerd te hebben of toch geholpen hebben te organiseren. Het proces kwam voor het assisenhof in Antwerpen. Onder de 43 beschuldigten waren er 14 Belgen, waaronder 9 geboren of wonende in Gent. Op de vraag of Spilthoorn schuldig was er in gepoogd te hebben de Belgische Regering omver te werpen door een gewapende actie, werd door de jury bevestigend geantwoord, alhoewel hij ontkende. Hij werd terdoodveroordeeld. Hij weigerde een genadeverzoek in te dienen omdat zijn geweten zuiver was. Het zijn de leden van de Gentse Balie die genade vragen. De doodstraf wordt omgezet in 20 jaar opsluiting en hij wordt overgebracht naar de Citadel van Hoei.

Na 7 jaar wordt hij vrijgelaten op voorwaarde dat hij naar Amerika gaat en er blijft wonen. Hij vestigt zich in New-York als advocaat en heeft er weldra een drukke praktijk.

Na 15 jaar ballingschap komt hij terug naar België en vestigt zich in Brussel waar hij zou sterven.

12 September 1892

Opening van de Stadsschool in de Van Monckhovenstraat.

12 September 1914

Simonne Van Parijs 1914-1998.

Geboorte van Simonne van Parijs.

Deze zangeres debuteerde in 1933 in het “Geluk in het Werk”.

Zij stierf te Blankenberge op 13 Januari 1998.

Hugo Collumbien

GENTSE LIEDJES: DE CLARINETZAK

In aansluiting met het paragraafje over De Schamphelaere in “Gentse Memoriedagen” laten wij hier de tekst volgen van een liedje van Karelke Waeri. Het is een van zijn “vetjes”, dat wil zeggen dat hij die nooit zong als er kinderen aanwezig waren.

Tot Eekeloo, ‘t is van hier niet wijd.
Bestaat een societeetje,
Alwaar dat men op korte tijd,
Muziek leert in dat steedje,
Pier Cies; ne slimme gast,
Had alles seffens vast,
En na een maand te leeren
De chef gaf hem een instrument,
De Clarinet, och heere,
Als fluite daar gekend.

Pier-Cies hooveerdig als ‘ne pauw,
Die leerde goed de fluite,
Waarop hij spoedig en algauw,
Een airken kost van buiten,
Als ‘t repetitie was,
Op d’ure juist van pas,
De fluit onder den arem,
Was onze Cies altijd present,
Soms gaf de chef hem waren
D’hand van contentement.

Het was nu op ne zekere keer,
Pier-Cies kwam opgetogen,
Al naar de repetitie weer,
De chef sloeg juist zijn oogen,
Op Cies zijn instrument,
En seffens sprak de vent:
Pier-Cies ge moet u koopen,
Ne zak waar dat d’uw fluit in steekt,
Van daarmee bloot te loopen
‘t Gebeurt soms dat ze breekt.

Pier-Cies keek hem beteuterd aan,
Wel, chef, waar ga'k dat krijgen?
Te Gent, zoo sprak den braven man,
Dat vindt ge daar van eigen.
En zie 't was hem gedaan,
Pier-Cies was al aan 't gaan,
Te voet op een paar schuiten,
Zoo kwam hij hier in den bazar,
Maar zakken voor zijn fluite,
Verkocht men niet aldaar.

't Is niets zeg Cies, 'k zal elders gaan,
'k Zal verder eens gaan ziene,
En zie, de jongen bleef staan,
Voor Schampheleir's vitrine,
Waar alle soort van waar,
Te koopen lag aldaar,
Terstond trok hij naar binnen,
Waar eene juffrouw die daar dient,
Hem vroeg voor te beginnen,
Wat zoudt gij willen vriend?

Pier-Cies keek rond op zijn gemak,
En hij begon te spreken,
Madam' geef mij ne keer 'ne zak,
Voor mijn fluit daarin te steken;
D'juffrouw sprak heel kwaad,
Op zijnen groven praat:
Als gij, achter van dage,
Dat nog moet hên, maakt da ge ziet,
'n Kapot anglais te vragen,
Dat is zoo lelijk niet.

En zie, zoo ging d'juffrouwe voort,
'k Heb hier van alle soorten,
Ik heb er met en zonder boord,
'k heb breede, lange en korte,
Dat zijn kapot anglais,
Gelijk gij ziet, heel frisch,
't Is waar, zei Cies, 't zijn fijne,

Maar toch niet naar mijne zin,
Zij zijn al veel te kleine,
Mijn fluit kan daar niet in.

De winkeljuffrouw t' einde raad,
Die niet en kon verkoopen,
Zei, wacht een beetje kameraad,
'k Zal om madame eens loopen,
Terwijl zij binnen ging,
Dacht zij: wat aardig ding,
Dat heb ik nooit geweten,
Die gast moet iets bijzonder hên,
'k Zou dat eens willen meten,
Al is't da'k kwezel ben.

Een paar minuutjes nadien,
Madam kwam afgesteken,
En als zij 't boerken had gezien,
Begon zij hem te spreken,
'k Heb daar vernomen vriend,
Van d'juffrouw die hier dient,
Dat z'u niet kan gerieven,
Maar ik zal u voldoen Mijnheer,
En als 't u zal believen,
Toon mij uw fluit 'ne keer.

Bij ja ik, sprak Pier-Cies habiel,
Ge moet ze goed beletten,
En zie, van onder zijn kiel,
Haalt hij zijn Clarinette;
Maar als madame dat zag,
Dan riep zij met 'ne lach:
'k Geloove wel verdomme!
Dat daar geen een kapot op gaat,
Loop'r naar den duivel omme,
En Cies die vloog op straat.

DE LOCHTE GENTENEIRS

Deze bijdrage putten wij uit “Onder de Wekkinge”, een reesem brokskens Gentsch leven voor ‘t volk bijeengegaard door Lodewijk De Vriese in 1925.

Karel Lybaert, de onvergetelijke Karel Lybaert, dien een paar jaren geleden honderden vrienden - hij telde niets anders - naar zijne laatste rustplaats droegen, was eerst en vooral een knap gazetschrijver van den goeden stempel.

Hij kende zijnen stiel, hij had zijnen stiel lief.

Gedurende ruim 35 jaar behoorde hij tot de redactie van “De Gentenaar”, hij leverde daar - politiek terzijde gelaten - goed, degelijk werk. Zijn artikels - en hij schreef er veel - waren klaar en duidelijk ineengezet, zij stonden flink op hun pootjes, zijne “maerkens” waren goed gedraaid. Het was een plezier om hem te lezen.

Hij was een ronde Gentenaar. Hij beminde Gent boven alles. Hij kende Gent op zijn duimken.

Hij schreef geerne over Gent, over ons Gentsch leven, over Gentsche volksmaatschappijen.

Een geruimen tijd leverde hij wekelijks, onder den deknaam van “Cies De Slange (C.D.S.)” een Gentsch praatje, vol geest, vol humor.

Die Praatjes werden gretig gelezen; het waren meestal leerrijke bladzijden plaatselijke geschiedenis, zoals uit volgende bijdrage blijken zal.

Ik heb eenige dier Praatjes uitgeknipt en weggelegd, zij zouden wel eens te pas komen.

En nu komen zij te pas. Immers, de brave Karel is heengegaan - veel te vroeg, helaas! - en ik meen niets beters te kunnen doen tot verheerlijking der nagedachtenis van den gemoedelijken, gesappigen volksschrijver, dan door de getrouwe lezers van het “Zondagsblad” met een zijner best gelukte Praatjes kennis te laten maken.

Het verscheen in 1913 en was gewijd aan “De Lichte Genteneirs”, eene Volksmaatschappij van dansliefhebbers welke jaren lang in de stad Van Artevelde eene welverdiende populariteit mocht genieten.

Ik geef het woord aan Karel Lybaert.

In mijn laatste praatje heb ik beloofd heden te handelen over het typiekste nummer van het programma der Gentsche Kermis.

Ik zal dus spreken over de volksdansfeesten welke den Zondag 13, Maandag

14 en Zondag 20 Juli plaats hadden op de Oude Beestenmarkt.

Die Volksfeesten, die extra populair zijn in Gent, en jaarlijks duizenden nieuwsgierigen lokken naar die schilderachtige plaats, welke dicht belomerd is door de weelderige takken en bladeren der eeuwenoude boomen, die reeds vele geslachten hebben zien komen en gaan, staan onder het volk bekend onder de benaming “De Lichte Genteneirs”.

De Lichte Genteneirs, dat is een groep menschen, in maatschappij vereenigd, die zich oefenen in het uitvoeren van kunstdansen en in het spelen van pantomiemen, welke op de Gentsche Kermis eene eereplaats innemen op het stedelijk feestprogramma. Ik zeg eereplaats, omdat die dansspektakels vast en zeker het typiekste zijn en tevens het meest volksche wat men bedenken kan. Ik meen mij niet te bedriegen wanneer ik zeg dat Gent thans de eenige stad is in België waar dergelijke dansen nog in de open lucht worden uitgevoerd.

Gaarne zou ik de geschiedenis der Lichte Genteneirs, die aan zooveel geslachten tranen hebben doen lachen, hun ontstaan, hun wezen, zien boekstaven, maar ongelukkiglijk, noch in de stadsbibliotheek, noch in de archieven zijn er stukken voorhanden welke juiste datum van stichting en volledige ledenlijsten of beschrijvingen opgeven.

Al wat ik hier neerschrijf is dus geput uit persoonlijke herinneringen, maar nog meest van al uit inlichtingen welke mij bereidwillig werden verstrekt door ‘t eenig overblijvend lid der oude Lichte Genteneirs, namelijk door dezer voorzitter en leermeester Eugeen Mortier, kleermaker van stiel, geboren te Gent, die thans de ouderdom van 80 jaar heeft bereikt.

De eerbiedwaardige ouderling, een klein mager, zenuwachtig ventje, met levendige flikkerende oogen en nog zeer vlug in zijne bewegingen, vertelde mij een en ander dat vast en zeker wetenswaardig is en dient aangeteekend als element voor de geschiedenis der Lichte Genteneirs.

Ik werd, zegde hij, op veertienjarigen leeftijd aangeworven bij de Lichte Genteneirs; het was in het jaar 1853, dus 66 jaar geleden.

Te dien tijde bestonden er te Gent drie maatschappijen voor dansers:

- 1) De Lichte Genteneirs, voorzitter en leermeester Jan Nassé, fabriekswerker; hielden hunne bijeenkomsten beurtelings in de herbergen “St-Antonius” en de “Witte Mouw” op de Oude Beestenmarkt.
- 2) De Zwarte Genteneirs; voorzitter en leermeester Pier den Beulyncq, fabriekswerker, kwamen bijeen in “Parnassus” op de Houtlei, alwaar zij hunne oefeningen hielden.
- 3) De Leeuwkes; voorzitter en leermeester Jan de Buyck, fabriekswerker, vergaderden in de herberg “Vlissingen” op het Sluizeken. De openbare dansfeesten hadden allen plaats op de Oude Beestenmarkt.

Het was in datzelfde jaar 1853 dat M. Van Monagu, messenmaker en scharen-

slijper, deken van de gebuurte der Koornmarkt, wonende waar nu de bazar gevestigd is, het gedacht opvatte de drie maatschappijen gezamenlijk te doen optreden in een kolossaal dansfeest, bij gelegenheid der Gentsche Kermis.

Iedere der drie maatschappijen telde van de 20 tot 25 leden.

Men ziet van hier dat de toeloop der nieuwsgierigen buitengewoon groot was; 't was immers de eerste maal dat zoovele kunstdansers in 't publiek op het toneel verschenen.

Dat feest werd veel besproken in de bladen, en, geprikkeld door het aantrekkelijke dier zwierige vertooningen, staken de liefhebbers van slappe gewrichten te Brussel en te Brugge, de hoofden of beter de beenen samen, en stichtten dansmaatschappijen in den aard en naar het model der Gentsche.

Wie zich liet aanwerven in een dansgezelschap moest 3 of 4 jaar lang, als leerling de lessen volgen.

Wanneer hij bekwaam werd bevonden, passeerden hij provoost, en 5 tot 6 jaar later bekwam hij zijn diploma van meester-danser.

Men betaalde 10 centiemen per les.

Zeuntje was 17 jaar oud, wanneer hij provoost werd uitgeroepen in den "Hof van Plaisance" aan de Dampoort en 24 jaar wanneer hij in de herberg "In St-Jacobstoren" bij St-Jacobs tot meester-danser werd verheven.

In 1867 waren de "Zware Genteneirs" en de "Leeuwkes" afgedanst en verbrokkeld. Alleen de "Lichte Genteneirs" hielden stand en trokken met 15 leden naar eenen prijskamp te Brussel, waaraan een vijftal maatschappijen deelnamen.

In den individueelen prijskamp bleef Zeuntje de laatste aan; al de anderen waren door hem afgedanst en hij won een gouden medalje en een geldpremie van 400 frank.

Die wedstrijd had plaats op het exerciceplein.

Of er dan geflikkerd werd en dat Zeuntje meer dan eene slijnke zesse sloeg, die kunstsprong waaraan Pier den Beulyncq zijnen naam hechtte, hoeft niet gezegd. Slijnke zesse bestaat in drie maal voorflikkeren, drie maal achterflikkeren en dan omhoog springen, en, vooraleer weer op den grond te komen, drie maal de voeten tegen elkaar kletsen. De slijnke zesse komt meest voor in den vliegerdans.

De "Lichte Genteneirs" lieten gedurende lange jaren de lenigheid hunner spieren en de slapheid hunner gewrichten bewonderen; niet alleen te Gent, te Brussel en te Brugge, maar ook in de gemeenten of wijken, onder ander te Meulestede, te Ledeborg, te Gentbrugge, te Meirelbeke, te Melle en te Wetteren, traden zij meermalen op tot groot genoegen van oud en jong.

Die dansen werden opgevoerd op een groot schouwtoneel, een paar meters boven de grond verheven, teneinde elkeen zelfs op grooten afstand te laten

zien wat de dansers verichtten.

Het orkest bestond uit vijf muzikanten: 1 klarinet, 1 piston, 1 trompet, 1 tuba en 1 bombardon.

Het was 50 jaar geleden een oude, gekende muzikant, Jan Willems, die dat orkestje leidde; in de laatste jaren was het zijn zoon Gustaaf, welke die taak waarnam.

De dansers kleedden zich in verscheidene herbergen om aan elken herbergier den penning te jonnen. Zoo bezochten zij beurtelings Rotterdam, St-Antonius, De Witte Mouw, de Stad Keulen, enz, enz.

Die danspartijen duurden van 4 tot 8 uren.

Een der laatste keeren dat de oude "Lochte Genteneirs" in 't publiek optraden was in Oud-Vlaanderen, tijdens de groote Wereldtentoonstelling, in 1913 te Gent gehouden.

Toen stonden de "Lochte Genteneirs" nog met tien dansers op de planken, al bejaarde menschen, en toch ging het goed, want niemand kon het hen koteren.

De oorlog is uitgebroken en de vele oudjes werden weggemaaid; Zeuntje is de eenige die overblijft; zonder die groote wereldramp zou in 1915 die oude meester in het dansen zijn vijftigjarig jubilee gevierd hebben als voorzitter en leermeester der Lochten.

Maar uitgesteld is niet kwijt gescholden; indien God hem de gelegenheid gunt, zal er door de gebuurte, de nieuwe Lochten en de vrienden en bewonderaars van Zeuntje, iets gedaan worden dat naar den rook niet zal smaken.

Ik heb gezegd dat er in de Bibliotheek der Hoogeschool, noch archieven, noch iets te vinden is over de Lochten.

Toch is de geest van Zeuntje nog zoo helder, dat hij ons de volgende benamingen van dansen kon opgeven.

De uitgevoerde dansen waren balletten en groote marchen.

Ik noem er eenige:

Dubbele gavotte: de Kuiper, De Schuifdans, de Pré aux Clercs; Ballet de la Rose; Fra diavolo; Prisonnier; Ballet du soldat; Chevalier; Polonaise; Matelot; Strooballet, Défilé; Envers-elle en Gavotine.

De pantomiemen gepaard met komieke dansen waren doorgaans; De Begraving; Pierrot en Arlekijn, Arlekijn schilder, Statue; Arlequinade; Barbier de Séville; enz.

Als bewijs dat die oude volksdansen, gegeerd door iedereen, ook op prijs werden gesteld door intellectuelen en zelfs door onze grootste artisten, zij hier aangehaald dat August Gevaert, de groote Belgische componist, bestuurder van 't Conservatorium van Brussel, aan zijnen vriend Karel Miry, rond het tijdstip der Gentsche Kermis, vroeg om een of twee kamervensters te gaan

bespreken in de herberg Rotterdam op de Oude Beestenmarkt.

En daar zag men gedurende lange jaren, elk jaar, Gevaert, Karel Miry, Nevejans en meer dan eens Hendrik Conscience, Emmanuel Hiel, Peter Benoit, en andere groote mannen van den tijd, met opgewekt gemoed de karpelsprongen van de “Lochte Genteneirs” bewonderen en tranen lachen met hun pantomiemen.

Onze Gentsche meester-etser Jules De Bruycker, de onovertrefbare humorist, heeft eene schilderij gemaakt in 1913, een dansfeest der “Lochte Genteneirs” op de Oude Beestenmarkt voorstellende. ‘t Is een meesterwerk dat duizenden waard is en waarop zijn vriend Emiel Van Voren, lokaalhouder der Hoogeschool, en gelukkige eigenaar van het doek, terecht fier is.

Of Zeuntje Mortier, het eenige overblijvende lid der “Lochte Genteneirs” nog in leven is en zijn jubilee gevierd heeft, en of deze vroeger zoo bloeiende volksmaatschappij, al ware het maar door een enkel lid, nog bestaat, heeft onze vriend Karel Lybaert nooit verteld en wij zijn het niet te weten gekomen. Hoogst waarschijnlijk zijn de “Lochten” evenals de “Zware” en de “Leeuwkes” op hunne beurt uitgestorven, te niet gegaan.

Hebben zij opvolgers gevonden? Ik denk het niet. Andere tijden, andere zeden.

En daarbij komt het dat op het programma onzer Kermisfeesten de openbare dansvertoningen niet meer prijken, die vroeger drie dagen lang gansch Gent naar de Oude Beestenmarkt deed stroomen.

‘t Is gedaan met de lustige flikkers dier volksjongens, gedaan met de lollige pantomieme van Pierrot en Arlekijn, gedaan met de fameuze “slijnke zesse” het lijfstuk van Pier den Beulyncck, gedaan met deze traditonele verwittiging tot het geëerd publiek, na elk nummer van het programma:

En nu, Menheers, ‘n kaertierke “rapo” om ‘n beetse te rusten!

Karel Lybaert

BESCHERMLEDEN 2007

Edmond Cocquyt (180,00)
Leon Martens (100,00)
Marleen Verdonck (100,00)
Michel Kalmar (100,00)
Prof. Dr. Guy Schrans (100,00)
Michel Kalmar (100,00)
Willy Van Mossevelde (75,00)
Piet Van Eeckhaut (70,00)
Jacqueline De Reuse (50,00)
Philippe Hebbelynck (50,00)
Pierre Plum (50,00)
André De Schepper (50,00)
Paul Hebbelynck (50,00)
Jean Walraedt (50,00)
Philippe Kluyskens (50,00)
Françoise Van de Vyvere (50,00)
Jacques de Braekeleir (50,00)
Dr. Roland Marlier (50,00)
Jacques Vermeulen (50,00)
Prof. Dr. Hubert Van Hoorde (40,00)
John Van Schil (38,00)
Monique De Blauwe (35,00)
Walter Abbenbroek (35,00)
André De Somville (30,00)
Jean-Pierre Boone (30,00)
Didier Eeckhaut (30,00)
Frank Meert (30,00)
Dr. Philippe Verjans (30,00)
Dr. Roland Heughebaert (30,00)
Lucien Vermaele (30,00)
Huguette Mast (30,00)
Michel Noppe (30,00)
Bert Destoop (30,00)
Lucien De Temmerman (30,00)
Philippe Willemot (30,00)
Freddy Van Vlaenderen (30,00)
Ir. A. J. Impens (30,00)
Mw Friedman-Callebaut Fr. (30,00)
Felix Waldack (26,00)
Bernard Hebbelynck
Marc Coucke
François Simons
Jean-Paul Marchal
Bernard Cruyt
Jan Steenbrugge
Luc Glibert
Willy Van Trappen
Guido Van Renterghem
Prof. Dr. Eric Lacroix
Prof. Dr. Eric Van de Velde
Jacqueline Podevyn
Gustaaf Nicaese
Patrick Peperstraete
Gaston Poelman
Fernand Verheggen
Guy Baert
Marcel De Bleecker
Denise Raman
Herman Delaunois
Adolf Bucqué
Jean-Paul Leyseele
Jacques Huys
Prof. Em. Dr. Kamiel Van Acker
André Van Wynsberghe
Guy Namurois
Luc Vervliet
Laurent Claeys
Roger Verstele
Magdalena Grijp
Jean-Pierre Leirens
Raf van den Abeele
Dr. Noël Goossens

André Depoorter
Guy Kint
Mw Praet-Martens M.-L.
Peter Sorgeloose
Jan Vleeschouwer
Guy Beyaert
Wilfried Pieters
Robert Van Bockstaele
Christian Scheiris
Erik De Keukeleire
Jean Bertrand
Hendrik Carpentier
Patrick Lybaert
Cecile Nevejans
Willy Devogelaere
Bob Stevens
Daniël Verbessem
Louis Daens

Luc Devriese
Dr. Guido Demeulenaere
E.H. André Thoonen
Walter Claeys
Marc Van Hauwermeiren
Nicole Verschoore
Robert De Kezel
Jacques Thissen
Michel Driège
Achiël Van Peteghem
Piere Vandersmissen
Marie-Christine Rogiest
Rudy Vanhollebeke
Patrick Rombaut
Marc Van Hoecke
Jean-Marie de Wulf
Jérôme Moortgat

STEUNENDE LEDEN 2007

Lucien Casteels (22,41)	Erik De Moor
Regine De Ruyck (20,00)	Gaston De Smet
Lodewijk Boutmans (20,00)	Prof. Dr. André Kint
Albert De Bosscher (20,00)	Theofiel Poffyn
Jean Libbrecht (20,00)	Alfons Gistelincx
Paula D'Haen (20,00)	Marcel Vander Straeten
Louis Comhaire (20,00)	Guy Bruyneel
Georges Neslany (20,00)	Roland Van Damme
Pierre Geernaert (20,00)	Erwin Penning
Stefaan van Schoor (20,00)	Herwig De Munnynck
Pierre Eeckman (20,00)	Etienne Verschraegen
Marie-Jeanne De Smet (20,00)	Georges Thysbaert
Diane Sarteel (20,00)	E.H. Jos Mertens
Richard Comyn (20,00)	Jacques Discart
Christian Puttevels (20,00)	Fernand Brossé
Yvan Fonteyn (20,00)	Michel Voortman
Jacques Lataer (20,00)	Paul Mauquoy
Jos Van den Borre (20,00)	Alfred Temmerman
Marc Claeys (20,00)	Karel Ossieur
Geert Waegebaert (20,00)	Alfred Roose
Ir. Gustave Veeckman (20,00)	Marc Smet
Paul Van de Voorde (20,00)	Erik Vandebroele
Nelly Vermeersch (20,00)	François de Clippele
Daniël Van Ryssel (20,00)	André Rottiers
Jean-Pierre Roose (20,00)	Leon Friant
Antoine Van Goethem (18,00)	H. Meuleman
Gilbert Verheggen (17,00)	Leon Trivier
Beatrijs Ediers (16,00)	André De Mulder
Roger Lacquet (16,00)	Prof. Em. Dr. Gontran Eryvynck
Raoul Buysse (15,99)	Suzanne Van Meurs
Raymond Bové	Erik Platteeuw
Jean-Pierre Quintyn	Guy De Maertelaere
Roger Spilthoorn	E.P. Joseph De Moerlose
Marc Rummens	Jacques Lavrillé
Jacques Tielemans	Willy Everaert
Dr. Lodewijk De Vos	Guido De Bruyker

Marcel Cambier
Walter Vlerick
Aline Maenhaut
Francine Verloove
Oscar Van Mol
Albert Plasschaert
Etienne Van Hecke
Carlos Robaey
Michel Peirtsegaele
Jean-Claude Martiny
Leon Lemaitre
Mw Colpaert-De Maeseneire S.
Xavier De Schryver
Antoon de Schryver
Ginette Desmet
Christian Roels
Georges Casteleyn
Fernand Goethals
Pierre Blanckaert
Fernand Van Quaquebeke
Mw Albert de Meulemeester
Serge Tollenaere
Paul Eeckhout
Regina Blondeel
Bertold De Carne
Didier Zels
D. D'hont
Julien Wieme
Willy Diegenant
Albert Vispoel
Paul Antonis
Marc Bailleul
Karel Doornaert
Archiel Hellinck
Jacques Van de Calseyde
De Schaepdrijver
Elly Van Durme
Robert De Moyer
Prof. Em. Dr. Sander Evrard
Luc De Pape

Gerard Verspeeten
Jaime Jurdan
Marc De Munnynck
Josine Oosterlinck
Daniël Van Poucke
Emilienne Derdyn
Marcel Dumon
Dr. Pierre De Vos
Pieter Spanoghe
Frank Olaf Ödberg
Mw Maurice Van Frachem
Pierre Uytterhaegen
Pierre Buysse
Dirk Van Damme
Marc Uyttenhove
Gaston Scharre
Eric Jaegers
Roger Van Bockstaele
Rosalie De Meyer
Luc Moortgat
Alain Malschaert
Serge Pauwels
Jean-Marie De Wulf
André Buysse
Jean-Pierre Debergh
Eric Schellinck
Joseph De Schepper
Laurent Van Bossele
André Raman
Christiane Meganck
Jan Sorgeloose
Pierre Bruyneel
Monique De Rudder
Luc Lekens
Anne Cocriamont
Roger Moreau
Leon Deproost
Mw Wauters-D'haen E.
Willy Tijs
J.-P. Pecstadt

Pierre Vandevoorde
Leon Lippens
Lucien Ongena
Joris De Schepper
Mw Luc De Coster
Willy Van Eeckhoutte
E.H. Dirk De Backer
Pierre Vander Haeghen
Valerie Godu
Mw Keppens-Dentandt M.-J.
Eric De Buck
Philippe Genbrugge
Carlos Fassin
Georges De Vreese
Yvan Gemmel
Raphaël Dobbelaere
Inge Dewulf
Henri Minnaert
Mw Van Craeynest-Mulert B.
Emiel Rombaut
Jos De Meyere
Laurent De Schuyter
Marcel Leeman
Jean-M. Dhaene
Lucia De Bruyker
Georges Claeys
Robert Lybaert
Luc De Smul
André Michiels
Maria Van Beylen
Prof. Em. Dr. Herman Balthazar
Erik Rogier
Raoul De Clercq
Richard Verlinden
Diane Van Lierde
Willy De Bunderie
Rudy Duprez
Guy Coryn
Mw Maryns-Vandeweghe I.
Mw De Wispelaere-Van Hauwaert K.

Mw Van Dijk-Vanhooren L.
Roland Van Damme
Danny Dobbelaere
Adolf Delantsheere
Freddy Hoste
Philippe Flachet
Gilbert Delaruelle
Frank Vanhyfte
Charles Van Bignoot
John Van Hulle
Laurent Balcaen
Albert Braekman
René Parasié
Piet Vlieghe
Dirk Jurrjens
Jean-Pierre Carels
Mw Hublé-Vankenhove N.
Dr. Daniël Sabbe
Studiebureel Arteco
Guy Himschoot
Roland Loys
Jacques Hebbelynck
Guy De Potter
Dr. Jacques Huyghebaert
Jean-Marie Marchand
Luc De Broe
Lucien Audenaert
André Leys
Johann van de Westelaken
François Saccasyn
Christian Dykmans
André Mortier
André Verbrugghen
Freddy Durinck
Roland Wissaert
Mw Verschoore-Sevens L.
Albert Ylen
Robert Bernaert
Gustaaf D'hondt
Daniël Peeters

Mathilde Maerten
Jacques Lievens
Ivan Vervenne
Mw. Callebaut-De Broe R.
Jean-Paul Rooms
Dr. Philippe Gombault
Mw Devloo-Sonneville P.
Dr. Johan Moerman
Eric De Meyere
Roger Van Damme
Joseph Joos
Dr. Thierry Goetghebuer

Mw Cerulus-Van Gaever
Francine Jacobs
Roland van Bocxstaele
Anita De Hondt
Ignace Branquaer
G. De Buck
Geert De Jaeger
Gilbert Lodrigo
Marc Maresceau
Michel Hoste
Ernest Eylenbosch

STEUNFONDS 2007

20,00 - Mw Velghe D.
12,50 - Collumbien H.
3,00 - Mw Beyz M. - Jurrjens D.
2,50 - Scheir R.
1,00 - Elderweirt L.

Subsidies:

Vlaamse Gemeenschap 2006 - 1.000,00 euro
Provincie Oost-Vlaanderen 2005 - 600,50 euro

PUZZEL 2007

Figuur 1.

automatisch bij Gent.

Na al die jaren wilde ik de kunstwerken in het pas heropende Gentse Museum voor Schone Kunsten bewonderen. De hoger vermelde website toonde al de omleiding in de stad en veertig minuten later stond ik in het Museum voor Schone Kunsten te... Brussel. Mijn nieuwsgierigheid was te groot en vol goede moed fietste ik de volgende dag naar het Gentse museum. Dit bracht mij op netelige parcours en dit voornamelijk door het (on)kruid en de brandnetels langs de fietspaden. Direct stelde ik me gerust daar men hier aan het werken was aan een ecologische berm. In het museum was ik verbaasd dat ik maar de helft van het gebouw kon bezoeken. Als antwoord kreeg ik dat er te weinig bewakers waren om het museum volledig te kunnen openstellen. Een Franse bezoeker was met dit antwoord niet tevreden. Op zijn terugreis uit Duitsland had hij een omweg gemaakt om "*De waanzinnige moordenaar*", een topwerk van de Franse schilder Géricault, te kunnen bewonderen. Het werk hing in het niet toegankelijk deel van het museum. Ik vertelde hem dat dit werk een nieuwe titel had gekregen, nl. "*De kleptomaan*". Als antwoord kreeg ik, indien hij nogmaals

Beste puzzelaars en puzzellinnen. Nadat ook de provincie geen toeristische "*boekskens*" meer "*Weg van water*" toestuurde, viel onze informatie over de Arteveldestad volledig in het water. De toeristische dienst verwees voor informatie naar de verschillende www's gevolgd door ad, com, be en nog andere zaken, en het ging hier blijkbaar niet om scheldwoorden. Met of zonder centen werden we verplicht een abonnement op internet te nemen. Interessant. Als men bij google '*toerisme*' in typt en men neemt de enige website waar geen plaatsnaam naast staat, dan komt men

Figuur 2.

Figuur 3.

een dergelijke omweg maakte en het werk niet te zien kreeg, het museum een nieuwe waanzinnige moordenaar zou krijgen.

Toch moet ik bekennen dat ik een enorme bewondering heb voor onze zuiderburen. Dit jaar fietsten ze massaal naar ons pas geopend Museum voor Schone Kunsten. Ze sprintten zelfs om daar als eerste aan te komen. Deze massale sprint werd zelfs over heel de wereld op T.V. uitgezonden. Kijk, dit tart zelfs mijn stoutste verwachtingen.

Ik ga niet langer staan schilderen, maar dit is toch wel een gegeven om de puzzel van dit jaar op te dragen aan de schilderkunst. De nummering van de illustraties passen bij de nummers van de vragen. Vraag twaalf geeft geen illustratie.

- 1) Deze Gentse schilder (1884-1959), leerling aan de Gentse academie, wordt vooral gekenmerkt door een warm-rood koloriet. Zijn stijl uit zich door precieze geraffineerde taferelen waarin meestal mystieke vrouwenfiguren geplaatst staan. Daarnaast schilderde hij talrijke historische taferelen. Hij kreeg een eervolle vermelding (derde prijs) op de prijs van Rome in 1913. Graag zouden we de laatste letter van zijn familienaam kennen.

Figuur 4.

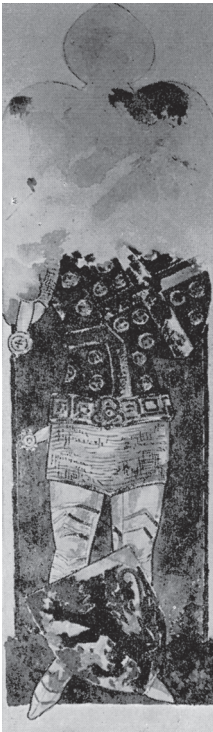
- 2) Deze zonderlinge Litouwaan (°Shadwa 1900) vestigde zich in de Arteveldestad, waar hij in 1936 les volgde aan de academie. Het jaar nadien werd hij op het Gentse salon aanvaard met twee werken "Moeder en ik" en "Bloementuil". Nadien stelde hij tentoon in zaal Pan. Hoewel hij in 1939 de Belgische nationaliteit had verworven, werd hij omwille van zijn herkomst tijdens de tweede wereldoorlog overgebracht naar een concentratiekamp in Duitsland en overleed er. Zijn werken hebben iets naïef waardoor ze verwant

zijn met de volkskunst. Zijn figuren zien er uit als gedrongen kerstmannetjes en zijn palet ontleende hij aan het aardewerk. Van deze kunstenaar vragen we de vierde letter van zijn familienaam.

- 3) Deze Gentse kunstenaar was een leerling van Giambologna. Na een verblijf in Rome ging hij naar Wenen, waar hij in dienst trad van Maximiliaan II. Daar werkte hij als stukadoor aan decoraties in de 'Neugebäude', alsook aan de triomfboog voor de blijde intrede van Rudolf II. Na een verblijf in Italië ging hij naar Turkije, waar hij overleed. Van zijn hand zijn een paar tekeningen tot ons gekomen o.a. een blad met vijf stappende figuren, dat voorzien is van zijn naam gevolgd door "van ghent". Kent u de tweede letter van zijn voornaam?

Figuur 5.

Figuur 6.

- 4) Deze Gentse schilderes werd hooggewaardeerd door Albrecht Dürer. Samen met haar broer was ze werkzaam aan het hof van Hendrik VIII. Vernieuwend waren de miniatuurportretten die zij en haar broer vervaardigde. Hans Holbein ging in leer bij haar broer, die hem deze miniatuurkunst bijbracht. Deze portretkunst zou tot in het begin van de 20ste eeuw zeer geliefd blijven in Engeland. We willen graag de eerste letter van haar familienaam kennen.

- 5) Hoewel zijn voorouders schilders waren, was deze Gentse kunstenaar, die uitweek naar Haarlem, voornamelijk werkzaam als architect. Zijn belangrijkste werken daar zijn de Vleeshal en een deel van het stadhuis. De doopkapel van de St.-Baafshoofdkerk is tevens gemaakt naar zijn plannen. We wensen enkel de tweede letter van zijn familienaam te kennen.

- 6) Deze Gentenaar en hofschilder van Lodewijk van Male schilderde in de Gravenkapel van de Kortrijkse O.-L.-Vrouwekerk een aantal muurschilderingen met als

Figuur 7.

“Kroning van Maria”. Zijn Maria is zeker en vast geen pin-up, maar eerder een vrome boerendochter. Van zijn echte familienaam vragen we de negende letter.

8) Deze schilder, geboren in 1880 te Destelbergen, volgde zijn opleiding in 1892 aan de Sint-Lucasschool te Oostakker. Hij startte in Gent als leerjongen bij een schilderijrestaurateur (olv. schilder De Pauw). Hij leerde daar Gustave van de Woestijne kennen. Tijdens zijn legerdienst volgt hij in Mechelen avondlessen aan de Academie voor Beeldende Kunsten. Onder invloed van Marinetti evolueerde hij van een postimpressionisme met fauvistische inslag, via een dynamisch futurisme, naar een geometrische abstractie. Op het einde van zijn leven keerde hij terug naar een expressionistische stijl. Kent u ook de laatste letter van de voornaam van deze kunstenaar?

Figuur 8.

voorstelling “*De graven van Vlaanderen*”. Tijdens de restauratiewerken werden deze schilderijen van de muur verwijderd en overgebracht naar de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel, waar men ze blijkbaar niet meer terug vindt. Nadien schilderde onze kunstenaar, van wie we de voorlaatste letter van zijn familienaam willen weten, nog een muurschildering met als voorstelling O.-L.-Vrouw in het Gentse prinsenhof. In opdracht van hertog Filips de Stoute vervaardigde hij een altaarstuk voor de kerk van de Minderbroeders te Gent.

7) Deze zgn. Gentse Rubens was werkzaam aan het hof van de bisschop van Paderborn. Zijn geliefkoosd thema is de

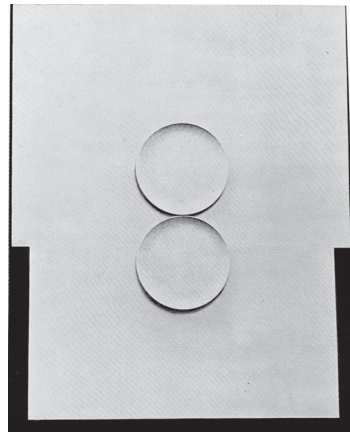

Figuur 9.

9) Deze Gentse schilder en katholiek politicus genoot zijn opleiding in de academie van Gent en Antwerpen. Na zijn reis naar Palestina werd hij directeur van de Antwerpse academie. Zijn belangrijkste werk is de muurschildering (in samenwerking met zijn broer) in het Brugse stadhuis gewijd aan de Gulden Sporenslag. Als politicus lag zijn belang in zijn ijver voor het Nederlands als landstaal. En kent u ook de

tweede letter van zijn voornaam?

10) Deze kunstenaar werd geboren te Koekelberg in 1911, maar genoot zijn opleiding aan de Gentse academie. Hij woonde en werkte te Gentbrugge, waar hij vereerd werd met een bezoek van koningin Elisabeth. Toevallig woonde hij in de Koningin Astridlaan. Volgens sommigen was hij leraar aan het Hoger Rijksinstituut voor Textiel en Kunststoffen en anderen vermelden dat hij kapper was. Hij evolueerde van een expressionisme naar een abstractie. Progressief waren de readymades in zijn oeuvre. Hij vertegenwoordigde dan ook ons land op de tentoonstelling in het Internationaal Cultureel Centrum Paviljoen Vondelpark te Amsterdam in 1949. In 1969 verwierf het Gentse Museum voor Schone Kunsten een werk van deze kunstenaar, dat thans deel uitmaakt van het S.M.A.K.. Acht jaar later overleed deze kunstenaar van wie we de voorlaatste letter van zijn familienaam vragen. Hebt u nog meer informatie over deze schilder?

Figuur 10.

11) Deze Gentenaar en hofschilder van Lodewijk XV ging te Parijs in leer bij Largillière. In 1725 werd hij lid van de Académie Royale. Hoewel hij in Gent bijna onbekend is, wordt deze belangrijke portretschilder in

Wallonië als Belgische kunstenaar geëerd. Zijn belangrijkste portretten bevinden zich in het kasteel van Versailles. U hoeft niet naar Wallonië te gaan, als u de eerste letter van zijn familienaam kent is dit al voldoende.

Figuur 11.

- 12) Dit familielid van Hugo van der Goes, geboren te Gent in 1483, zag het eerder in het kleine zitten. Hij week uit naar Brugge, maar samen met Gerard Horenbaut was hij soms nog werkzaam te Gent, waar zijn vader woonde. Hij illustreerde voor Karel V het Wapenboek van het Gulden Vlies (1537) en vervaardigde ook enige miniatures voor het Hennessy-getijdenboek (Koninklijke Bibliotheek, Brussel). Kent u de tweede letter van de familienaam van deze beroemde miniaturist?

Figuur 12.

Ik moet er zeker geen tekening bij maken, dat u met de gevonden letterkens de naam moet vinden van de zgn. Gentse Leonardo da Vinci. Werk dat aan deze Gentenaar wordt toegeschreven kan je bewonderen in het Gents Museum voor Schone Kunsten. U moet u geen zorgen maken zoals de Nederlander, die slechts één kant van het museum gezien had en de volgende dag terug kwam om de andere kant te bezoeken. Hij was zeer kwaad omdat hij opnieuw toegangsgeld moest betalen. U kunt steeds zonder te betalen één kant van het museum zien, nl. de buitenkant.

Zoals gewoonlijk worden de antwoorden vóór 1 januari 2008 verwacht op het redactieadres: Lijnmolenstraat 149, 9040 St.-Amandsberg.

De gekante quismaster

BIBLIOGRAFIE

“Numismatica Gandavensis” en de Gentse verzamelaarsclub “De Draak” melden ons de komende verschijning van een medaille en een boek, gewijd aan de Gentse artieste **Francine Somers** (°1923).

Oorspronkelijk opgeleid in de teken- en schilderkunst, heeft ze zich nadien bekwaamd in de medaillekunst en het ontwerpen van juwelen en in de grafische kunsten (o.m. affiches en postzegels)

In een gebonden boek van 250 bladzijden gaat - wegens de specifieke belangstelling van de initiatiefnemende verenigingen - de aandacht vooral naar haar niet picturaal oeuvre.

De werken worden afgebeeld, beschreven en gedocumenteerd met ontwerptekeningen. Aangevuld met een uitgebreide bio- en bibliografie.

De oplage is beperkt tot 200 genummerde exemplaren.

Speciaal voor deze gelegenheid heeft Francine Somers een medaille ontworpen die een duidelijke link legt naar haar Gentse origine: de Draak met de Gentse Maagd die het wapenschild presenteert. Deze geslagen bronzen medaille met een diameter van 7 cm. werd gemaakt door de firma Mauquoy. Het boek kost 50 Euro en de medaille 80 Euro.

Verdere inlichtingen zijn te bekomen bij “Numismatica Gandavensis - De Draak” - p/a Meerhem 49 - 9000 Gent.

Het “Wit-Gele Kruis”, gekend voor de verpleging aan huis, vierde dit jaar zijn 70 jaar bestaan. Bij die gelegenheid ging er een tentoonstelling door in de kelder van het Ryhovesteen en werd er, in samenwerking met het KADOC - K.U.Leuven een boek uitgegeven **“Het Wit-Gele Kruis. 1937-2007”**.

Wanneer wij daar melding van maken is dat omdat - iets wat de meesten wel niet zullen weten - deze liefdadige organisatie gesticht werd in Gent op initiatief van Dr. Henri Van de Putte van de “St-Lucasgilde voor geneesheren”.

Vooraleer in te gaan op de eigen werking wordt er een overzicht gegeven van de thuiszorg door de eeuwen heen en van de ziekenzorg in de Middeleeuwen. De werking en de evolutie van de vereniging komt uitgebreid aan bod in dit boek dat een formaat heeft van 23 x 26 cm., 167 bladzijden telt en geïllustreerd werd met een 60-tal foto's.

Alhoewel de winkelwaarde 20 Euro bedraagt, kan dit boek bekomen worden aan de helft van die prijs wanneer men zich wendt tot “Het Wit-Gele Kruis” - Jubileumlaan 111 te 9000 Gent. Tel. 09 265 75 75

Wie het thuis bezorgd wenst schrijft 12,60 Euro over op rekening van de ver-

eniging N° 776-5991783-93 met vermelding “Boek 70 jaar”.

Een zeer interessante uitgave van de Stad Gent is **“Stekskes uit Gent. De geschiedenis van een Gentse lucifersfabriek.”**

Het gaat over de fabriek “Caussemille & Roche” die hier 60 jaar actief was. Niet alleen de fabriek was Gents, ook de naam van het geproduceerd artikel: Stekskes. De jongere generaties moeten het hebben van een “allumeur”, maar de oude Gentenaars hadden het over lucifirkes, stekskes, solferkes, sulferkes, allumètses. Vijf woorden voor één begrip. Zeg nu nog dat Gents geen rijke taal is. Moest de dikke Van Dale alle Gentse woorden opnemen het zou een Supperdikke Van Dale worden en het “Groen Boekje” zou uitgroeien tot een fameuze “Groene Boek”.

Maar terug naar de fabriek in de Werkhuisstraat die hier haar activiteiten begon in 1875 en ze wegens de evolutie in deze sector stopzette in 1935.

Er zullen wel niet veel Gentenaars zijn die weten dat Caussemille & Roche een uiterst belangrijk bedrijf was dat voornamelijk werkte voor de export. Er werden bovendien ook de doosjes gemaakt en de enorme variatie van etiketten gedrukt.

Nu was het gebruik van lucifers destijds enorm groot. Op wereldvlak lag het verbruik op 7 lucifers per dag en per persoon.

Enkele cijfers die u een idee geven van het belang van deze Gentse fabriek. Op een gegeven moment werkten er meer dan 500 man en de dagelijkse productie beliep 250.000 doosjes. In 1904 werden er 32.000 kisten geëxporteerd naar Australië, anders gezegd iets meer dan 100 per werkdag. In 1913 beliep de productie 20 miljard lucifers.

Enfin u kunt het allemaal in detail lezen in dit zeer interessant boek waarin ook dieper ingegaan wordt op de samenstelling van deze, nu bijna verdwenen, voorwerpen.

Dit zeer rijkelijk geïllustreerd boek heeft een formaat van 21 x 27 cm. en tekst 64 bladzijden. De toegevoegde Bijlage van hetzelfde formaat telt 48 bladzijden. Deze bevat o.m. de catalogus van de 179 items die te zien waren op de tentoonstelling die in het M.I.A.T. doorging van 15 juni tot 16 september.

Nog interessant aan dit boek is dat het slechts 8 euro kost (323 fr.). Te bekomen in het M.I.A.T. en wij vermoeden, ook in de handel.

Bij SNOECK verscheen **“Straatnamen Gentbrugge”**.

Het geeft een korte beschrijving en de origine van een 200-tal straatnamen in Gentbrugge.

Bij de helft van de behandelde straatnamen staat een daarbij passende foto. Een interessant initiatief en ongetwijfeld een aantrekkelijke publicatie voor

Gentbruggenaaars.

Het boek zou nog aan waarde gewonnen hebben had men ook de localisatie van de straten vermeld. Er zijn immers heel wat betrekkelijk recente straatnamen bij en velen zullen zich wel afvragen waar die gelegen zijn. Er is wel een stratenplan bij, maar begin daar maar eens op te zoeken.

Het boekje heeft een formaat van 17 x 24 cm., telt 96 bladzijden, bevat een stratenplan, is gedrukt op glanzend papier en is in de handel te koop aan 12 Euro (484 fr.)

Bij de Uitgeverij SUN verscheen als eerste in een reeks “Historische Atlassen”, **“Historische Atlas van Gent”**.

Wie zou denken dat het enkel over een verzameling geografische kaarten van onze stad gaat, heeft het mis, zij het dan ook dat er een 80-tal van dergelijke kaarten en plannen in afgebeeld staan.

De ondertitel “Een visie op verleden en toekomst” geeft aan dat men ook getracht heeft een idee te geven van de historische ontwikkeling van onze stad.

Wat dat betreft zullen Gentse heemkundigen daar wel niet veel nieuws in tegenkomen, maar het kan natuurlijk interessant zijn voor personen die geïnteresseerd zijn in Gent en minder vertrouwd zijn met zijn geschiedenis. Bij een 70-tal van de gepubliceerde foto's zijn er ook enkele minder bekende.

Het boek heeft een formaat van 24,5 x 33 cm. Het telt 80 bladzijden en kost 29,50 Euro (1.190 fr.). Te bekomen in de boekhandel en in “De Zwarte Doos”.

Iets waar velen sinds zéér lang zaten op te wachten is uiteindelijk verschenen: de **Catalogus van de Schilderijen in het bezit van het Museum voor Schone Kunsten**.

De vorige uitgave dateerde van vóór de oorlog. Men heeft dus 70 jaar moeten wachten, maar dit geduld werd uiteindelijk op een royale manier beloond onder de vorm van 2 kanjers van boeken van een formaat van 20 x 27 cm.

Het eerste, gewijd aan Meesters van de 14e tot de 18e eeuw, telt 199 pagina's, het tweede, gewijd aan de 19e en 20e eeuw, 383. Samen 582 pagina's.

Wat deze catalogus zéér waardevol maakt zijn de reproducties van de schilderijen van het Museum.

Het eerste boek bevat 33 kleurreproducties en 448 zwart-wit reproducties.

Het tweede boek 32 kleurreproducties en 1.069 zwart-wit reproducties.

Dus, 65 en 1.517. Samen: 1.582!

Het zoeken naar een bepaalde kunstenaar is eenvoudig want de reproducties zijn afgebeeld in alfabetische orde van de auteursnamen.

Bij elke afbeelding staat de nationaliteit van de auteur, plaat en jaar van

geboorte, plaats en jaar van overlijden, de naam van het schilderij, de afmetingen, de aard (olie op doek, op paneel, etc.), de origine, het inventarisnummer, op welke wijze en wanneer het schilderij in het bezit gekomen is van het Museum.

Het is een onvoorstelbaar rijke collectie en wij vragen ons af of er in heel de wereld een stad bestaat van dezelfde grootte-orde als Gent, die zich kan beroemen op een dergelijk bezit. Opvallend is dat het grootste deel van dit bezit voortkomt uit schenkingen. Het is terecht dat de zeer lange lijst van deze weldoeners afgedrukt werd in deze catalogus. Aan de top figureert - vanzelfsprekend - Ferand Scribe en zijn Vrienden van het Museum. Mecenaat, bestaat dat nog?

En hoe gaan wij hier om met deze onschatbare en onvervangbare rijkdom?

Wel, wij hebben er geen geld voor over om een voldoende aantal zeer noodzakelijke bewakers te betalen. Gent die sedert enkel jaren graag de misleidende slogan hanteert "Gent, Stad van Kunst en Cultuur", betaalt wel het personeel van het SMAK dat in aantal meer dan het dubbele bedraagt dan dat van het Museum voor Schone Kunsten. Verbijsterend!

Wandel eens binnen in beide, maak de vergelijking en probeer dan niet dood te vallen.

De prijs van deze dubbele catalogus bedraagt 50 Euro. Duur? Neen: spotgoedkoop voor wat het biedt. Wie het zich kan permitteren zal nooit spijt hebben van deze koop.

Reken eens uit: 2.017 fr. voor (o.a.) 1.582 reproducties van kunstwerken = 1,27 franc per reproductie. Waar denkt gij het goedkoper te kunnen vinden?

Uitsluitend te bekomen in het Museum voor Schone Kunsten. Bestaat ook in het Frans en in het Engels.

De Nieuwe Reeks Deel LX 2006 van de "**Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent**" is bijna uitsluitend gewijd aan Gentse onderwerpen.

Wij noteerden:

- De "Gentse historische school".
- Henri Pirenne (1862-1935): godfather van de Gentse historische school?
- Professor Ganshof herdacht.
- Adriaan Verhulst (1909-2002) en de Gentse historische school. Een subjectieve visie op een groot historicus.
- Honderd jaar geschiedenis van de Nieuwe Tijd aan de Universiteit Gent: de dynamiek van een selectief en kritisch eclectisme.
- De Nieuwe Geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Gent tussen 1815 en 1945.

- Fruit en Fruitverkopers in Gent (1357-1542).
- De gildenbroeders en gildenzusters van Mariën Theeren. Een prosopografie op basis van de oudste overgeleverde ledenlijst van een rederijderskamer. (Gent, 1478-1484).
- Verzoening en herstel van het vorstelijk gezag. De aartshertogen Albrecht en Isabella en de stad Gent (1598-1621).
- Het Huis de Spijker aan de Pensmarkt in Gent.
- Calques van de muurschilderingen uit de Leugemeete met voorstelling van de stedelijke milities (1861-2004).
- “Wie zijt gij die lacht met de taal uwer vaderen?”
Eerbetoon aan de schilderingen van de Leugemeete in de Belfortstraat anno 1902.

Traditioneel wordt er besloten met de “Bibliografie van de geschiedenis van Gent” met 281 items.

De prijs van deze “Handelingen” bedraagt 21,25 Euro, maar leden van de M.G.O.G. die een lidgeld betalen van 18,75 Euro, hebben dit 445 bladzijden tellend boek gratis thuis ontvangen.

H.C.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Van de heer **Arthur De Decker** ontvingen wij volgend schrijven:

“In het juli-augustusnummer van uw tijdschrift p. 245 staat nogmaals geschreven dat Sieske de Gistmarchand de beste brokken olifant serveerde op een banket dat hij aan een schare vrienden aangeboden had.

Daarmee neemt u over wat de folklorist Emiel Andelhof in 1942 schreef in zijn “Galerij van Gentsche typen” en nadien gretig doorverteld in ontelbare publicaties.

Ik betreur dat een ernstig tijdschrift als G.T. niet kritischer omgaat met dergelijke verhalen. Nochtans schreef M. Steels in G.T. 1973, p. 176: “Volgens sommige verhalen werd de olifant opgegeten. Dit is een vergissing. In werkelijkheid werd het vlees van een grote beer opgegeten.”

Nog volgens die zelfde auteur van G.T. werd het vlees van de olifant (1975K°) verkocht aan een worstenfabriek in Nederland!

Ofwel gelooft u de folklorist Andelhof, die het verhaal 38 jaar na de feiten publiceerde, ofwel gelooft u uw eigen auteur en vorser M. Steels die de Gazette van Gent van 4 mei 1904 aanhaalt als bewijs. Een rechtzetting lijkt mij op zijn plaats.”

P.S. zie ook Gent blogt van 14/1/2006 (“Jack of Betsie?”)

De heer **A. De Schepper** (Evergem) schrijft ons:

Met veel belangstelling het laatste tijdschrift gelezen.

In de vermelding van mijn schrijven over bakker Stevens had ik tevens over *Koen Crucke* een vermelding, maar ik schreef Krucke (met K) daar waar het met “C” diende te zijn.

Ik las ook de bijdrage van Heer Roger Tuytschaever op blz. 226-227 over het ontstaan van de *bond van brood- en banketbakkers van Gent en omliggende* met veel aandacht gezien ik als groothandelaar voeding veel contact had met de bakkers van Evergem, Kluizen, Ertvelde, St-Kruis-Winkel welke lid waren van de Bakkersbond van Evergem. De zeer ijverige bestuursleden van deze bond waren ook actief in de bakkersbond van Gent en vooral René Plaetinck in later Georges Steyaert vervulden er belangrijke posten in het bestuur, ook Jozef De Reu van Ertvelde was er actief.

U zult trouwens hun namen herhaaldelijk terug vinden in de lange lijsten van de activiteiten. Vooral Georges Steyaert bracht het tot voorzitter van de provinciale bond en kreeg een belangrijke taak in het Bondsbestuur te Brussel. Hij was een toonbeeld van intense inzet voor zijn beroepsgenoten!

Ik stuurde hem kopij van het artikel en van de foto blz. 228 en tot mijn verrassing ontving ik bijgaande twee brochures over de bonden van Gent (1869-1994 en 1905-2005) als dank, ik maak ze u over voor uw archief.

Bij de vermelding van lokalen lees ik b.v. blz. 11, 1920 in de brochure (1905-2005): het verbondslokaal werd overgebracht naar “*De Maecht van Ghendt*” Korenmarkt.

Ook dit bracht herinneringen mee.

Als knaap mocht ik wel eens mee op vrijdag naar de Beurs te Gent met vader. Het lokaal van de samenwerkende groothandelaars in voeding “Groskowa” had er zijn lokaal, vergadering in het bovenlokaaltje onder secretaris De Ceulenaere, makelaar. In de namiddag kwamen de handelsreizigers er de grossiers bezoeken voor aanbieden van hun waren en opnemen van bestellingen, vooral Antwerpenaars welke dan de leveringen lieten geschieden met de beurtschippers welke de woensdag daarop losten aan de Korenlei waar de voermans ze afwachtten.

Achteraan het café was een zaaltje waar diensterg Margriet van Eeklo de druppels Hoorebeke-jenever schonk, de flessen opgeborgen in een oude commode met de glaasjes.

Tijdens de laatste oorlogsjaren (‘40-’45) was het café van Jules en Bertha ook de bijeenkomstplaats van de studenten van het Meetjesland welke in Gent schoolliepen in universitair- of middelbaar onderwijs om er ‘s middags hun “rantsoentje” te komen eten en nadien biljart speelden. De uitbater Jules viel gewoonlijk in slaap achter zijn toog en zekere dag verplaatsten ze de biljart, waarop Jules wakker schoot en zijn Bertha riep en met een Franse coleire “zijn” studenten buiten wipte, wat echter wel spoedig tot een terugkeer en een verzoening leidde.

Ik voeg hier een fotokopij van Jules zijn doodsprentje bij.

De dochter zou ook wel in de Gentse Opera hebben gezongen?

Even nog, op vrijdag kwam de voeding in “De Maecht” ook soms wel de Boer genoemd, de graanhandelaars in “Borluut”, de kolenhandel en bouw aan de overzijde: café Zelzate, de Kuip van Gent, Wapens van Zeeland en de andere café’s wiens namen mij ontsnappen.

Het was er steeds een grote drukte in die vooroorlogse jaren waar de beursmannen zelfs de standplaatsen van de autobussen innamen: bussen voor Wachtebeke, Watervliet, Maldegem, Antwerpen en aan het Postgebouw van de Taxi’s die op klanten wachtten.

Zo kwamen herinneringen boven van in de “goede, oude tijd” zoals men gewoonlijk zegt als ouderen uit het verleden vertellen... zoals ik nu doe!

P.S. Spijtig dat geen reactie kwam op mijn vraag naar “La chanson de St-Amand”.

Nota van de Redactie

De 2 brochures waarvan sprake in de brief van de heer De Schepper hebben wij gedeponereerd in het Documentatiecentrum.

Het zijn verzorgd gedrukte, geïllustreerde interessante brochures. De eerste werd uitgegeven in 1994 ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan van de “Koninklijke Bond der Brood- en Banketbakkers van Gent en omliggende” (70 blz.) De 2e werd uitgegeven in 2005 ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van het “Koninklijk Provinciaal Verbond en Meester-Bakkers-Banketbakkers en Ijsbereiders van Oost-Vlaanderen”. 46 blz.

Ook wij zijn een beetje verwonderd dat er geen antwoord kwam op de vraag van de heer De Schepper (Gh.T. 2007 - N° 2 - p. 22). Onder onze talrijke lezers zijn er ongetwijfeld meerdere die oud-leerling zijn van het St-Amandus-instituut. Zou er werkelijk geen enkele zijn die de tekst kan aanvullen, of is de inertie die moet overwonnen worden om de pen in de hand te nemen er misschien de oorzaak van?

OUDHEIDKUNDIGE KRONIEK

Rangschikking van de namen der straten

Onderstaand artikeltje, van de hand van Alfons Van Werveke, verscheen in "De Gazet van Gent" op 16 December 1921.

De officieele lijst van 1812 bevat 492 straten en bruggen. Thans zijn er ongeveer 900. In wat meer dan één eeuw zijn dus 400 nieuwe straten ontstaan. Dat bewijst welke groote uitbreiding het bebouwde gedeelte van Gent heeft genomen in een goede honderd jaren, en er dient bijgevoegd te worden dat die uitbreiding vooral in de laatste vijftig jaar heeft plaats gehad.

Die 900 straten kunnen gerangschikt worden in twee groepen: 1) die, welke een willekeurigen naam dragen, dat is zulk een, waarvan men geen bijzondere reden heeft gehad om ze zóó en niet anders te heeten; 2) die, welke een beredeneerden naam dragen, dat is een, waarvoor men wel reden heeft gehad ze aldus te noemen.

Al de beredeneerde namen leeren ons iets uit de geschiedenis of de plaatsbeschrijving van Gent. Vele willekeurige namen brengen ons iets in het geheugen, dat de geschiedenis onzer stad aanbelangt.

Rangschikking van de beredeneerde namen.

Het is niet van belang ontbloomt, dat de beredeneerde namen der straten ook worden gerangschikt. Die groepeerings laat toe ze beter te begrijpen en ze bondiger uit te leggen dan indien men ze zoo maar zonder orde behandelde.

Benaming van straten naar den toestand van den grond.

Een groot gedeelte van den grond onzer stad is zandachtig. Dat heeft aanleiding gegeven tot een zeer ouden naam, den "Zandberg". Wij spreken niet van "Zandstraat", die eerst van 1886 dagteekent. "Zandberg" treft men reeds aan in de oudst bewaarde rekening der stad Gent, namelijk die van 1314. Vroeger heette gansch de streek tusschen de vestingen aan de Vijfwindgatbrug en de Keizer- en Sint-Lievenspoort ook het "Zand", en de poort aan de Houtlei aan de Korte Violettenstraat droeg den naam van "Zandpoort".

Wij wijzen op het woord "berg" in de samenstelling "Zandberg". Wij vinden het ook in "Kalandenberg", "Galgenberg", waarvan wij reeds spraken, "Blandijnberg", Onderbergen", "Parijsberg", Hoveniersberg", "Oranjeberg".

Dat woord “berg” werd vroeger gebruikt om elke verhevenheid van den grond, hoe gering ook, aan te duiden.

“Blandinberg” wordt thans niet meer gebruikt als naam van een straat. Wel diende het als dusdanig tot 1799. Het was de naam van het plein tusschen de huidige “Blandinstraat” en “Sint-Pietersplein”, vooraleer daar huizen stonden. Het is natuurlijk dat in den beginne “Blandinberg” de naam was der grootste verhevenheid van den grond in onze stad, 20 meters boven het peil der zee. Men ontmoet het nog als dusdanig in de XVIIIe eeuw. “Blandin” vindt men reeds in Latijnse akten van de IXe en de Xe eeuw, waarin het gebruikt wordt om Sint-Pietersabdij aan te duiden (in Blandinis monasterio), de plaats, waar die is gelegen (in loco Blandinis) en den berg zelf (in monte Blandinis). Voegen wij daar nog bij dat het plein tot vóór een honderd jaar ook nog “Kloostermarkt” werd geheten, dat ze in het zonderling besluit van 8 April 1799 “Montagne de Brutus” werd gedoopt, en dat die lieve naam in de officiële lijst van 15 December 1812 vervangen werd door “Place du roi de Rome”, zonder Nederlandsche vertaling, ter eere van Napoleon’s zoon.

“Onderbergen” moest niet vertaald worden door “rue de la Vallée”, maar door “rue sous le Mont”. De berg waarvan spraak is de oude “Galgenberg” der stad Gent. Het hoogste gedeelte van dien belangrijken heuvel besloeg gansch de oppervlakte tusschen den huidigen Galgenberg, de Twaalf-Kamerstraat, het oostelijk uiteinde van de Bellevuestraat, de Theresianenstraat en de Casinostraat. Men vergete niet, dat de Coupure eerst in het midden van de XVIIIe eeuw werd gegraven. Vóór dat de Sint-Michielswijk gevoegd werd bij het oorspronkelijke Gent tusschen de Leie, de Schelde en de vaart der Ketelvest, dus vóór dat de Houtlei was gegraven, lag “Onderbergen” dus aan den voet van de helling van den grond en ‘t is daar de oorsprong van zijn naam.

A. Van Werveke

INHOUD 2007

1.

- Eddy Levis:	2
't Gentsch spant de kruune. Uuk in 't puppenspel. (vervolg)	
- Victor Van der Haeghen:	12
Inventaire Archéologique: De Maniliaanse drukken III.	
- Pierre Kluyskens:	14
Frans Duquesnoy.	
- Erik De Keukeleire:	19
Hoever men begin 1907 in Gent stond met de Wereldtentoonstelling van 1913.	
- Herdenkingsdagen in 2007	36
- E. Ossieur:	39
De Brandemmers van 1640.	
- Hugo Collumbien:	44
Gentse Memoriedagen: 23-24-25-26 Augustus.	
- Straten en huizen in de St.-Niklaasparochie in 1662	56
- Alfons Van Werveke:	57
Oudheidkundige kroniek: De onbebouwde gronden van de oude stad.	
- Aanvullende ledenlijst.	58
- Bibliografie.	59
- Jan Cleppe:	60
Gênsche Prâot.	

2.

- Eddy Levis:	62
't Gentsch spant de kruune. Uuk in 't puppenspel. (vervolg en slot)	
- Ernest Lacquet:	77
Inventaire Archéologique: Cartouche van de Vrije Schippers	
- Erik De Keukeleire:	78
Gent Sint-Pieters: Een volwaardige Trilogie.	
De tweede versie (1908-1912). Uit het geheugen gewist...	
- Pierre Kluyskens:	97
Het Kasteeltje van Emmaüs.	
- Alexander Karel Evrard:	101
En wie werd nu "De Grootste Gentse Prof?"	
- Hugo Collumbien:	105
Gentse Memoriedagen: 27-28-29 Augustus.	
- Quizmaster:	
De uitslag van de Puzzel 2006.	117
- Bibliografie.	119
- Vraag en antwoord	122

- Lezers schrijven ons.	123
- Lodewijk De Vriese: In 't Zwijgerken.	124
- T. Poffyn: Ne Strop goat op reize om te liere	125
- Getekend door John Van Hulle Een stukje Patershol. Anno 1960	127
- Dit bestaat niet meer: Het Stadhuisstraatje	128

3.

- Erik De Keukeleire: De Gentse lanen moeten in niets onderdoen voor die van de grotere steden. Deel 1. 1827-1894	130
- Joseph Casier: Inventaire Archéologique: Graflegging van Christus.	149
- Pierre Kluyskens: Gent en de Engelsen.	150
- Marc De Vleeschhouwer: Enkele gegevens over de Romaanse St.-Veerlekerk te Gent.	164
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 30-31 Augustus - 1-2 September.	173
- Bibliografie.	187
- Vraag en antwoord	189
- Alfons van Werveke: Oudheidkundige kroniek: De Botermanstraat.	189
- Lezers schrijven ons.	192
- Jan Cleppe: Gênsche Prâot.	196

4.

- Pierre Kluyskens: Gent en de Engelsen (Vervolg)	198
- Armand Heins: Inventaire Archéologique: Leeuw een wapenschild vasthoudend.	209
- Erik De Keukeleire: De Gentse lanen moeten in niets onderdoen voor die van de grotere steden. Deel 2. 1895-1906	210
- Roger Tuytschaever: De "Bond der Brood- en Banketbakkers van Gent en omliggende".	226
- A.K. Evrard: Binnen enkele jaren...	229

- Rudy van Elslande: De Theresianen komen terug naar Gent.	231
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 3-4-5-6 September.	239
- E. Ossieur: Wolven in het Gentse. 1585-1615.	251
- André Verbeke: Uit de oude doos.	254
- Bibliografie.	256
- Lezers schrijven ons.	258
- Lodewijk De Vriese: De Koolzakskens. Een staaltje plat Gentsch.	259
- Uitgaven van onze Kring.	263
- Dit bestaat niet meer: De Tichelrei	264
5.	
- Pierre Kluyskens: Gent en de Engelsen (Vervolg)	266
- Ernest Lacquet: Inventaire Archéologique: Oude versierde tegels.	277
- Erik De Keukeleire: De Gentse lanen moeten in niets onderdoen voor die van de grotere steden. Deel 3. 1907-1911. (Vervolg en slot).	278
- E. Ossieur: De "Hondtslaeger", een verdwenen beroep.	296
- Ginette De Smet: Bijnamen op de Muide.	299
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 7-8-9 September.	312
- Bibliografie.	325
- Vraag en Antwoord.	326
- Lezers schrijven ons.	327
- Jan Cleppe: Gênsche Prâot.	329
- Uit de oude doos: De Baudelootuin bedreigd?	330
- Zo was het eens: Entrée des artistes	332

6.

- Pierre Kluyskens: Gent en de Engelsen (Vervolg)	334
- Ernest Lacquet: Inventaire Archéologique: Oude versierde tegels II.	344
- Erik De Keukeleire: Vaarwel Citadel. Gegroet Leopoldskazerne. Deel 1. 1882-1898.	345
- Gwijde van Gent: Jean Adolphe Vermander. Prefect Koninklijk Atheneum Gent in 1917.	361
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 10-11-12 September.	368
- Karel Waeri: Gentse liedjes: De Clarinetzak.	379
- Karel Lybaert: De Lichte Genteneirs.	382
- Beschermleden 2007. Steunende leden 2007. Steunfonds 2007.	387
- Quizmaster: Puzzel 2007.	393
- Bibliografie.	399
- Lezers schrijven ons.	404
- Alfons Van Werveke: Oudheidkundige kroniek. Rangschikking van de namen der straten.	407
- Inhoud 2007	409